

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ORTAOKULLARDA
ŞİDDETİN KAYNAĞI
(BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)

BAYRAM EKİNCİ

EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
ANA BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP
ARALIK 2015

**T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ORTAOKULLARDA
ŞİDDETİN KAYNAĞI
(BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)**

BAYRAM EKİNCİ

**EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
ANA BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. ABİDİN DAĞLI**

**GAZİANTEP
ARALIK 2015**

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Programı Yüksek Lisans öğrencisi Bayram EKİNCİ tarafından hazırlanan “Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Ortaokullarda Şiddetin Kaynağı” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, 28/12/2015 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

İMZA

Prof. Dr. Fatih TÖREMEN
Ana Bilim Dalı Başkanı

Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Behçet ORAL

Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI (Tez Danışmanı)

Doç. Dr. H. Fazlı ERGÜL

Doç. Dr. Abdullah DEMİR
Enstitü Müdürü

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, materyal ve sonuçların tam olarak kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. 28/12/2015

Bayram EKİNCİ

ÖZET

YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ORTAOKULLARDA ŞİDDETİN KAYNAĞI

Bayram EKİNCİ

Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 68 sayfa, Aralık 2015

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI

Bu araştırmanın amacı, kamu ortaokullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre okullardaki şiddet kaynaklarının neler olduğunu saptamaktır. Araştırmanın evrenini, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Batman il merkezindeki kamu ortaokullarında görev yapan yönetici (müdür, müdür yardımcısı) ve öğretmenler oluşturmaktadır. Batman il merkezinde 45 kamu ortaokulu olup, bu okullarda toplam 81 yönetici ve 1466 öğretmen görev yapmaktadır. Evrendeki 45 okuldan random yöntemi ile 59 yönetici ve 329 öğretmen seçilerek araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Parlador (2009) tarafından geliştirilmiş olan “Şiddet Kaynakları” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek yedi boyut ve 44 maddeden oluşmuştur. Bu boyutlar; “Öğretmen kaynaklı nedenler”, “Aileden kaynaklı nedenler”, “Okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklı nedenler”, “Eğitim sisteminin genel sorunlarından kaynaklı nedenler”, “Teknoloji kaynaklı nedenler” ve “Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı nedenler”dir. Verilerin analizlerinde aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS), t-testi ve varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Araştırma sonucunda varılan bazı önemli bulgular aşağıda sıralanmıştır.

I. Öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde sırasıyla; (1) *Ailelerin ilgisizliği* ($\bar{X} = 4,36$; Pek çok), (2) *Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçsizliği* ($\bar{X} = 4,22$; Pek çok), (3) *Öğrencilerin aile yaşantısının sorunlu olması* ($\bar{X} = 4,18$; Çok) ile *Şiddet içeren tv filimleri* ($\bar{X} = 4,18$; Çok) 'dır. Öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; (1) *Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması* ($\bar{X} = 2,29$; Az), (2) *Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi* ($\bar{X} = 2,44$; Az) ve (3) *Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması* ($\bar{X} = 2,49$; Az) dir.

II. Yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde sırasıyla; (1) *Kontrolsüz internet kullanımı* ($\bar{X} = 4,25$; Pek çok), (2) *Şiddet içeren tv filimleri* ($\bar{X} = 4,18$; Çok), (3) *Ailelerin ilgisizliği* ($\bar{X} = 4,08$; Çok) 'dır. Yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; (1) *Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması* ($\bar{X} = 2,22$; Az), (2) *Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi* ($\bar{X} = 2,37$; Az), (3) *Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması* ($\bar{X} = 2,38$; Az) 'dır.

III. Öğretmen ve yöneticilerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri arasında “*öğrenciden kaynaklı nedenler*”, “*aileden kaynaklı nedenler*”, “*okulun fiziki yapısı ve yönetimden kaynaklı nedenler*” ve “*okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler*” alt boyutlarında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

IV. “Öğrenim durumu” değişkenine göre araştırmaya katılan öğretmenlerin şiddetin kaynağı ile ilgili tüm boyutlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. “Cinsiyet” değişkenine göre araştırmaya katılan öğretmenlerin şiddetin kaynağı ile ilgili; *öğrenciden, aileden ve teknolojiden kaynaklı nedenler*, “medeni durum” değişkenine göre, *teknolojiden kaynaklı nedenler*, “mesleki kıdem” değişkenine göre ise, “*öğrenciden kaynaklı nedenler*”, “*öğretmenden kaynaklı nedenler*”, “*aileden kaynaklı nedenler*”, “*eğitim sisteminin genel sorunlarından*

kaynaklı nedenler” ve “*teknolojik kaynaklı nedenler*” boyutlarında görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, şiddetin kaynağı, saldırganlık, ortaokul.

ABSTRACT**THE SOURCE OF VIOLENCE IN SECONDARY SCHOOLS
REGARDING VIEWS OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS****Bayram EKİNCİ**

Zirve University, Institute of Social Sciences

Department of Educational Sciences

Educational Administration, Supervision,

Planning and Economics Department of Science

Master Thesis, 68 Pages, December 2015

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Abidin DAĞLI

The purpose of this study is to determine the sources of violence in schools regarding perceptions of administrators and teachers in charge in secondary schools. The total field under survey consists of administrators (headmasters and assistants) and teachers that are in charge in the secondary schools in provincial centre, Batman during educational year 2014-2015. There are 45 state secondary schools in central Batman, 81 administrators and 1466 teachers work in these schools. The sample of the study is formed choosing 59 administrators and 329 teachers randomly from these 45 schools.

As data collection instrument, the scale "Sources of Violence" that was developed by Parladır (2009) is used. The scale consists of 7 dimensions and 44 items. These dimensions are: "Teacher-related reasons", "Family-related reasons", "Reasons related to the physical structure and administration of the school", "Reasons related to general problems in education system", "Technology-related reasons", "The reasons related to the fact the school and the community fail to satisfy the student expectation". Arithmetic average ($\bar{X}$), standard deviation (SS), t-test and analysis of variance (ANOVA) are used in analyzing the data. Significance level is taken as 0.05. Some important findings of the study are listed below.

I. The first three items related to the source of violence that have the highest average rate in scale regarding teachers' views are respectively; (1) Family

indifference ($\bar{X} = 4,36$; very much-very high), (2) Family unconsciousness on growing children ($\bar{X} = 4,22$; very much-very high), (3) Students' having a problematic family life ($\bar{X} = 4,18$; much-high), and TV series including violence ($\bar{X} = 4,18$; much-high). The first three items related to the source of violence that have the least average rate regarding teachers view are respectively; (1) Teachers' being inadequate vocationally ($\bar{X} = 2,29$; little-low), (2) Teachers' teaching boringly ($\bar{X} = 2,44$; little-low), and (3) Teachers' being unpermissive tightly ($\bar{X} = 2,49$; little-low).

II. The first three items related to the source of violence that have the highest average rate in scale regarding administrators' views are respectively; (1) uncontrolled internet using ($\bar{X} = 4,25$; very much-high), (2) TV series including violence ($\bar{X} = 4,18$; much-high), (3) Family indifference ($\bar{X} = 4,08$; much-high). The first three items related to the source of violence that have the least average rate regarding administrators' views are respectively; (1) Teachers' being unpermissive tightly ($\bar{X} = 2,22$; little-low), (2) Teachers' teaching boringly ($\bar{X} = 2,37$; little-low), (3) Teachers' being inadequate vocationally ($\bar{X} = 2,38$; little-low).

III. It is determined that there is significant difference in sub-dimensions "teacher-related reasons", "family-related reasons", "Reasons related to the physical structure and administration of the school, and "the reasons related to the fact the school and the community fail to satisfy the student expectation" between the views of teachers and administrators relating to the source of violence.

IV. A significant difference is not determined among the participant teachers' views about all dimensions relating to the source of violence according to the variance "educational background". A significant difference is determined between the participant teachers' views relating to the source of violence in the dimensions; *student, family and technology-related reasons* as to "gender" variance, *technology-related reasons* as to "marital status" variance, "*student-related reasons*", "*teacher-related reasons*", "*family-related reasons*", "*reasons related to the general problems in education system*" and "*technology-related reasons*" as to "professional seniority" variance.

Key Words: Violence, source of violence, aggressiveness, secondary school

ÖNSÖZ

Toplum da yaşanan şiddet olayları gittikçe artış göstermekte ve geleceğini düşünen her toplumun çözüm bekleyen temel sorunları arasında yer almaktadır. Televizyon kanallarına, gazete haberlerine ve çeşitli internet sitelerine bakıldığında hergün sokakta, çarşıda, pazarda, iş yerlerinde, aile ortamında ve daha önemlisi de eğitim ortamlarında yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberler dikkat çekmektedir. Şiddetin eğitim ortamlarında da artış göstermesi başta öğrenciler olmak üzere veli, öğretmen ve idarecileri olumsuz yönde etkilemekte ve okulların temel amaçlarını, misyon ve vizyonlarını gerçekleştirmelerini engellemektedir. Bu araştırma ile kamu ortaokullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre okullardaki şiddet kaynaklarının neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında sabırla ve titizlikle çalışmalarımı inceleyip bana yardımcı olan mütevazî kişiliği ve akademik bilgisiyle çok takdir ettiğim ve kendisinden çok istifade ettiğim danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans öğrenimim süresince derslerime giren ve yetişmemde katkıları olan değerli hocalarım Prof. Dr. Behçet ORAL'a, ve Doç. Dr. H. Fazlı ERGÜL'e de şükranlarımı sunarım. Çalışmamın bir çok aşamasında bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Murat AĞBABA'ya şükranlarımı sunarım. Ayrıca Batman ilindeki ortaokullarda görev yapan ve çalışmamın anketlerini şevkle dolduran idareci ve öğretmen meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Destek ve katkılarıyla tezimin hazırlamasında emeği olan Öğretim Görevlisi Mucahit ATİK'e biraderim Mustafa EKİNCİ'ye ve ismini sayamadığım diğer dost ve arkadaşlarımdan tümüne teşekkürü bir borç bilirim.

Uzun ve meşakətli iki yıllık yoğun bir çalışma temposuyla her zaman yanımda olan ve her türlü sıkıntıma ortak olan sevgili eşim Yusre EKİNCİ'ye ve kıymetli zamanlarını çaldığım çocuklarım Esra, Tuana, Elif, Ömer Faruk ve Muhammed Enes'e de en içten dileklerle teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI

ETİK BİLDİRİM FORMU

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	ix
TANIMLAR.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	6
1.3 Önemi	6
1.4 Sayıtlar	6
1.5 Sınırlılıklar.....	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1.1 Şiddetin Oluşumuna Kaynaklık Eden Nedenler.....	9
2.1.1.1 Aile Kaynaklı Nedenler.....	9
2.1.1.2 Öğrencinin Kişisel Özelliklerinden Kaynaklı Nedenler.....	10
2.1.1.6 Şiddeti Önleme Çalışmaları ve Kanuni Düzenlemeler.....	12
2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	14
2.2.1 Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar	14
2.2.2 Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar.....	17
3. YÖNTEM.....	19
3.1 Araştırmanın Yöntemi	19
3.2 Evren ve Örneklem.....	19
3.3 Veri Toplama Yöntemi ve Teknikleri	20
3.4 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	20
3.5 Anketlerin Uygulanması ve Verilerin Toplanması	22

3.6 Verilerin analizi	22
4. BULGULAR	24
4.1 Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri	24
4.1.1 Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.....	24
4.1.2 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	25
4.1.3 Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları.....	25
4.1.4 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımları	26
4.2 Alt Amaçlara İlişkin Bulgular	26
4.2.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	26
4.2.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	31
5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR.....	39
5.1 Tartışma ve Sonuçlar.....	39
5.2 Öneriler.....	44
5.2.1 Araştırma Sonuçlarına İlişkin Öneriler	44
5.2.2 Gelecek Araştırmalara Dair Öneriler	44
KAYNAKÇA.....	45
ÖZGEÇMİŞ	49
EKLER.....	50
EK 1: Ölçme Aracı	51
EK 2: Araştırma İzni	57

TABLOLAR

<i>Tablo 1. Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynakları ölçeğinin alt boyutları, alt boyutlardaki soru sayısı, soru sıra sayısı ve Cronbach Alpha Katsayıları.....</i>	<i>21</i>
<i>Tablo 2. Yönetici ve Öğretmenlerin Şiddetin Kaynağına İlişkin İfadelere Katılma Düzeyleri ve Puan Sınırları .....</i>	<i>23</i>
<i>Tablo 3. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları .....</i>	<i>24</i>
<i>Tablo 4. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları .....</i>	<i>25</i>
<i>Tablo 5. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları.....</i>	<i>25</i>
<i>Tablo 6. Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımları .....</i>	<i>26</i>
<i>Tablo 7. Öğretmen ve Yöneticilerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri .....</i>	<i>27</i>
<i>Tablo 8. Öğretmen ve Yöneticilerin şiddetin kaynaklarına ilişkin görüşlerinin boyutlara göre dağılımları.....</i>	<i>29</i>
<i>Tablo 9. Öğretmen ve yöneticilerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin t- testi analizi sonuçları.....</i>	<i>31</i>
<i>Tablo 10. Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre t- testi analizi sonuçları .....</i>	<i>32</i>
<i>Tablo 11. Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre t- testi sonuçları .....</i>	<i>33</i>
<i>Tablo 12. Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin medeni durum değişkenine göre t- testi sonuçları .....</i>	<i>34</i>
<i>Tablo 13. Öğretmenlerin kıdeme göre, çeşitli boyutlara ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri .....</i>	<i>35</i>
<i>Tablo 14. Öğretmenlikteki kıdem değişkenine göre, çeşitli boyutlara ait varyans analizi sonuçları.....</i>	<i>36</i>

TANIMLAR

Şiddet: Bir insanın başka birisine psikolojik ya da fiziksel güç kullanarak saldırması ve kurbanı istemediği şeyleri yapması veya onu yapmaya zorlaması olarak tanımlanabilir (Çınar, 2007:1).

Saldırganlık: Hakim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem; bir işi bozma, engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranıştır (Erten ve Ardalı, 1996:143).

Okul zorbalığı: bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türüdür (Pişkin, 2002: 536).

1. GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları ve sınırlılıkları yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Kurumsal olarak eğitim sistemi, bir ülkenin vatandaşlarının yetişmeleri için inşa edilmiş bir zemin ve bir platformdur. İnsan bu platforma daha dört ya da altı yaşında, sade bir insan olarak girer, doğuştan getirdiği karakteristik özellikler ile okuldaki kültürel ortamın birleşmesinden, çok mükemmel meziyetler kazanmış olarak bu platformdan çıkar ya da çıkabilir veya en azından çıkması beklenir. Şayet iyi bir eğitim sistemi kurulur ve özellikle öğrenme ve öğretme süreçleri verimli ve kaliteli bir şekilde düzenlenir ve yönetilirse, gerçekten bireysel, toplumsal ve ulusal gelişme ve ilerlemenin yolu da açılmış olur. Bu süreçte insanlar çok büyük faydalar elde ederler. Gerçekten de sorunlu bir ülkedeki sorunların kökeninde, temel sorun olarak eğitim ya da kurumsal olarak eğitim sorunu vardır. Ülkesinin sorunlarını çözmeyi arzulayanlar ya da kendi ülkesinde huzurlu ve mutlu bir toplumsal yaşam düşünen insanlar ya da yöneticiler öncelikle eğitime, eğitim kurumlarına ve eğitim sistemine yönelmeli ve önce onun sorunlarını çözmelidirler (Özyılmaz, 2013:3). Bu sorunların en önemlilerinden birisi de okullarda yaşanan şiddettir.

Şiddet kavramı dilimize Arapçadan geçmiş; sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanıyor. Fransızca'da şiddet (violence) bir kişiye kaba güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak şeklinde bir tanımlama yapılıyor. Şiddet uygulama eylemleri ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanıyor. Violence sözcüğü Fransızcaya Latince Violentia aracılığı ile girmiş. Violentia şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç anlamında kullanılıyor. Violare ise şiddet kullanılarak hareket etmek şeklinde tanımlanıyor. Şiddet genel anlamda başkasını öldürme, sakat bırakma, ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği

için gücü aşmaktadır. Bu tür eylemleri, başkasına karşı tehdit oluşturmayı ve kısaca insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her davranışı şiddet olarak değerlendirebiliriz (Ünsal 1996:29,30).

Harris (1980)'e göre şiddet, kişi ya da kişilerin, davranışının zararlı sonuçlanacağını bilen (ya da mantıksal olarak biliyor olmalı) fail tarafından, zarar ya da eleme maruz bırakılmasıdır. Arblaster (1975) ise şiddeti, fiziksel ya da fiziksel şiddete benzer şekilde bir kişiye zarar vermek olarak tanımlamaktadır. Bu tür bir zararın en nihai şekli, bir kişiyi öldürmektir. Şiddet insana diğer varlıklara ya da sahip olunan şeylere yani herhangi bir mala hasar vermek, yaralamak ya da fiziksel olarak zarar vermektir (Akt. Koç, 2011:5).

Erten ve Ardalı (1996:143) bu tanımlamaların dışında şiddeti hukuksal açıdan ele almışlardır. Şiddet ile ilgili davranışlar; kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, onuru kırmak, hakaret etmek, sükûnet ve huzura son vermek, hırpalamak, incitmek, birinin haklarını çiğnemek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etme şekillerinde kendini gösterir. Şiddet sözcüğü önceleri yalnızca bedene fiziksel zarar verme olarak anlamlandırılırken, bireyin toplumun, bilimin ve teknolojinin gösterdiği gelişmelere ve değişmelere paralel biçimde daha geniş çerçevede anlamlandırılır olmuştur. Yıllar önce var olmayan kavramlar ortaya çıktıkça beraberinde bu kavramlar aracılığı ile üretilen şiddet türlerini de getirmiştir (Gözütok, 2008:10). Şiddet olayları ise; insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak tanımlanmaktadır (Ünsal, 1996:29)

Şiddet davranışları, öfke patlaması, vurma, tırmalama, tekleme, itme, itekleme, çimdikleme, tokat atma, kavga etme, yaralama, yaralamaya kalkışma, tehdit etme, aşağılama, bağırma, ihmal etme, istismar etme, zorbalık, özgürlüklerini kısıtlama, sahip olduklarını elinden alma, verilmesi gerekenleri vermeme, acımasız hareketler yapma, yangın çıkarma, çevreye ve çevredekilere zarar verme vb. olarak sıralanabilir (Gözütok, 2008: 93).

Şiddet olgusu çok yönlüdür. Tek bir neden ile açıklanamaz. Şiddet olayında Toplumsal, psikolojik ve ekonomik boyutlar birlikte söz konusudur (Tezcan, 1996:107). Gözütok (2008:93-95) toplumun bir çok kesiminde yaşanan şiddet türlerini aşağıdaki gibi gruplandırmaktadır.

1. *Duygusal/Psikolojik Şiddet:* Bağırarak, haykırmak, korkutmak, hakaret etmek, küçük düşürmek, arkadaşları ve akrabaları ile görüşmesini engellemek, hapsetmek, kendisini ve yaptıklarını beğenmemek, aşağılamak, birileriyle mukayese etmek, tehdit etmek, ihmal etmek ve sevgiden yoksun bırakmak vb. gibi insanın duygularına ve psikolojik durumuna zarar veren eylemler.

2. *Fiziksel Şiddet:* Tekme, Tokat veya yumruk atmak, dövmek, hırpalamak, çimdikleme, saçını çekmek, itip kakmak, silkelemek, bağlamak, çekiştirmek, makas, bıçak gibi aletlerle yaralamak, kezzap ya da kaynar su dökmek, sigara ile yakmak vb. gibi insanın bedenine zarar veren eylemler.

3. *Cinsel Şiddet:* İsteği dışında ilişkiye zorlamak, bedenini taciz etmek, başkaları ile cinsel ilişkiye (fahişeliğe) zorlamak, kadını çocuk doğurmaya veya doğuramaya zorlamak vb. gibi insanın cinselliğini isteği dışında kullanmak, isteği doğrultusunda kullanmasına engel olmak ve cinselliğine zarar veren eylemler.

4. *Ekonomik Şiddet:* Para vermemek, parasını ve malını elinden almak, yasal olarak hak ettiği mirası birilerine (erkek kardeşi, eşi ya da oğluna) bağışlamak zorunda bırakmak, hak ettiği halde mal edinmesine engel olmak gibi insanların güçlenmesini engelleyen eylemler.

Fromm (1994: 18-27).) şiddetin çeşitli türleri arasındaki ayırım, değişik, bilinçsiz dürtüler arasındaki ayırımdan doğduğunu belirtmekte ve aşağıda kısaca açıklanan değişik şiddet biçimlerinden bahsetmektedir.

1. *Oyunda ortaya çıkan şiddet:* Bu tür şiddet tahrip ya da nefretten doğmayan, yıkımı amaçlamayan, hüner gösterilerinde ortaya çıkan şiddet biçimidir. Ancak oyun bir şiddet olayı ile neticelenebilir ve amaç hiçbir zaman öldürmek değildir.

2. *Tepkisel şiddet*: Bir insanın kendisini ya da başkasının hayatını, özgürlüğünü, onurunu ve malını korumak için kullandığı şiddet biçimidir. Bu şiddet korkudan ortaya çıkar ve bu yüzden de belki en sık rastlanan şiddet biçimidir.

3. *Engellemeden doğan gerginlikte ortaya çıkan şiddet*: İnsan veya hayvanların herhangi bir istekleri, gereksinimleri engellendiği zaman önündeki engeli kaldırmak için şiddet davranışına başvurur.

4. *Gıpta ve kıskançlıktan doğan şiddet*: Bir kişinin sahip olduğu herhangi bir şeye, başka bir kişinin sahip olamaması veya sahip olsa da karşısındakini çekememe durumu insanlarda gerginlik yaratır ve kişiyi şiddete yöneltir.

5. *Öç alıcı şiddet*: Fromm bu şiddet biçimini akıl dışı olarak nitelendirir ve ölç alma dürtüsü bir topluluğun ya da bireyin güçlülüğü ve yaratıcılığı ile ters orantılı olduğunu ifade etmektedir.

6. *İnancın yıkılmasından doğan yıkıcılık*: Büyük ölçüde aldatılmış ve düş kırıklığına uğramış bir kişi yaşamdan nefret edebilir. Çevresinde inanacak hiç kimse, hiç bir şey yoksa insan artık düş kırıklığının getirdiği acıya dayanamaz. Yaşamın kötülük dolu, insanların kötü, kendisinin de kötü olduğunu kanıtlamak ister.

7. *Ödünleyici şiddet*: Güçsüzlükten doğan, güçsüzlüğü ödünleyen bir şiddet türüdür. Yaratamayan insan yok etmek ister; yaratırken, yok ederken salt bir yaratık olma rolünün ötesine geçer.

8. *Kana susamışlık*: Doğaya bağlı olarak yaşayan insanın kan tutkusudur

Okulda şiddet kavramı ise, okul iklimi üzerinde olumsuz sonuçlar üreten, öğrencilerin öğrenme süreçlerine zarar veren, onların gelişimlerini engelleyen saldırgan ve suç benzeri davranışları tanımlayan bir anlamda kullanılmaktadır. Okullarda yaşanan şiddet genel olarak, öğrenci ile öğrenci ve öğrenci ile öğretmenler veya okul yöneticileri/okul personeli arasında yaşanan tehdit ve fiziksel saldırıyı kapsamaktadır (Kızmaz, 2006: 48).

Okullarda şiddetin olumsuz okul ortamı, erkeklerin toplumsallaştırılması, ekonomik zorluklar, toplumdaki şiddet kültürü, baskıcı aile ortamı, zorbalık, anne baba ilgisizliği, madde kullanımı, medya gibi pek çok nedeni vardır. Örneğin, 1999 yılında 13 ila 17 yaş arası 403 genç üzerinde yapılan bir çalışma, öğrencilerin Columbine saldırılarını yetersiz akran ilişkileri ve akran baskısı kavramlarını içeren okulun sosyal yapısına bağladığını göstermiştir. 1993'te 6.504 ergen üzerinde yapılan bir çalışma öğrencilerin madde kullanımını şiddetin en önemli sebebi olarak gördüğünü göstermiştir (Bliss, Emshoff, Buck, Cook, 2006:267; Akt. Parladır, 2009:24).

Okulda şiddet, dünya çapında eğitimsel, sosyal, siyasal ve pragmatik bir tehdit olmuştur (Debarbıeux, 2009:17). Dünyadaki en ciddi toplumsal sorunlardan biri haline gelen şiddet, günümüzde hemen her alanda gözlemlenmekte, birçok insan şiddet görmekte ya da şiddetten etkilenmektedir. Toplumun hemen her alanında gözlemlenen şiddet olaylarının, okullarda da önemli bir problem haline geldiği görülmektedir. Günümüzde okullardaki şiddet olayları evrensel bir boyuta ulaşmış ve bütün dünya ülkelerinde de dikkatleri üzerine çeken önemli bir problem haline gelmiştir (Koç, 2011:201).

Şiddet, huzuru bozması, kuralları çiğneyen kaba ve çılgın bir güç olma özelliğiyle son yıllarda okullarımızda yeniden tırmanmakta, başta şiddete maruz kalan öğrenciler olmak üzere velileri, öğretmenleri, okul yöneticilerini ve toplumu tedirgin etmektedir (Çınar, 2007:1). Şiddetle mücadele ve şiddeti önleme hareketinin en önemli ayaklarından biri de şiddetin ne olduğuna dair toplumu bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir (Altekin, 2013).

İşte bu araştırma ile kamu ortaokullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre okullardaki şiddetin nedenlerinin neler olduğu ortaya çıkartmak amaçlanmıştır. Araştırmanın uygulamanın içerisinde bulunan yönetici, öğretmen, veli ve bu konuda araştırma yapacak olan araştırmacılara ışık tutacağı ümit edilmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kamu ortaokullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre okullardaki şiddet kaynaklarının neler olduğunu saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Ortaokullarda görevli yönetici ve öğretmenlerin ortaokullarda görülen şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri nasıl bir dağılım göstermektedir? İki grubun görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Ortaokullarda görülen şiddetin kaynağına ilişkin öğretmen görüşleri;

- a) Öğrenim durumu,
- b) Cinsiyet,
- c) Medeni durum,
- d) Kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.3 Önemi

Dünyada ve ülkemizde giderek artış gösteren şiddet olayları, özellikle son yıllarda okullara yansısıyla da toplumların geleceğini ciddi boyutlarda tehdit etmeye başlamıştır. Bu nedenle, okullarda yaşanan şiddet olaylarının çok boyutlu olarak araştırılması ve yapılan araştırmalar ışığında gerekli önlemlerin alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Eğitim ve öğretimin asıl aktörleri olan öğretmen ve yönetici görüşlerine göre okullarda yaşanan şiddetin kaynaklarının neler olduğunu araştırmak, alınabilecek önlemler açısından son derece önem arz etmektedir.

1.4 Sayıtlar

1. Yönetici ve öğretmenler anket uygulamalarına gönüllü olarak atılmışlardır.

2. Yönetici ve öğretmenler anketleri yanıtlarken görüşlerini içtenlikle yansıtmışlardır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2014-2015 eğitim - öğretim yılında Batman il merkezindeki kamu ortaokullarında görev yapan yönetici ve öğretmen görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları; ankette yer alan sorularla sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde şiddetin kaynağına ilişkin kavramsal bilgiler ve konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Aral'a (1997) göre şiddet olgusu, günümüz toplumlarının temel sorunlarının başında gelir. Şiddet; bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak bir şeyi zorla yaptırma eylemidir, özellikle bedensel bütünlüğü zedeleyen, sert ve acı veren bir yıkımdır (Akt. Özpolat ve Bayındır, 2007:37).

Günümüzde dünyanın birçok bölgesinde çocuklar, ne yazık ki şiddet ve kötü muamele ile karşı karşıya kalmakta ve belli bir şiddet kültürünün en masum parçaları olmaktadır. Okulda, evde, sokakta ve toplumun farklı kesimlerinde şiddet ve çeşitleri ile yüzleşen çocuklar, bazen şiddetin yakın tanığı bazen de mağduru olmaktadır (Özpolat ve Bayındır, 2007:37,38).

Şiddetin tanımı kadar önemli olan bir diğer konu da, "şiddet algısı" ile alakalıdır. Aynı tutum ve davranışlar kimileri tarafından şiddet olarak algılanıp mücadele ederken, kimileri de olağan olarak değerlendirip söz konusu tutum ve davranışlara meşruiyet kazandırabilmektedir (Tutar, 2004: 14).

Olweus (1993), okul zorbalığını, bir çocuğa bir ya da daha fazla öğrenci tarafından kasıtlı olarak sürekli saldırgan davranışların uygulanması ve çocuğun bunlara karşı sürekli olarak korumasız durumda olması şeklinde tanımlamaktadır. Olweus'a göre şiddete maruz kalan mağdur ile zorba arasında "güç dengesizliği" vardır. Bu sebeple, fiziksel ve psikolojik açıdan eşit özelliklere sahip iki çocuğun çekişmesi, tartışması ve kavga etmesi zorbalık olayının konusu olmayabilir. Zorbalık olaylarında genellikle mağdur, kendisine zorbalık etmek isteyenlere karşı kendisini koyamamaktadır (Akt. Çınkır ve Karaman-Kepenekçi, 2003:38).

Elliot (1997)'e göre zorbalık türleri arasında en çok bilinenleri şunlardır (Akt. Çınkır ve Karaman Kepenekçi, 2003:38):

1. *Bedensel*: İtme, tekmeleme, yumruk atma, saç-kulak çekme, bedensel kaba şaka, silah ya da bıçak ile saldırma veya korkutmak amacıyla kullanılan her türlü fiziksel şiddeti içermektedir.

2. *Sözel*: Ad takma, alay etme, söylenti yayma, çirkin takılmalar, tehdit etme, sözel kaba şaka, hakkında kötü şeyler yazma veya çizme, incitici notlar bırakma.

3. *Duygusal*: Gruptan dışlama, ayrımcılık, aşağılama, eşyalarına zarar verme, eşyalarını ya da parasını zorla alma, kasıtlı olarak arkadaşça davranmama.

4. *Cinsel*: Sarkıntılık, elle taciz, cinsellik içeren sözler söyleme.

2.1.1 Şiddetin Oluşumuna Kaynaklık Eden Nedenler

Okullarda şiddetin oluşumuna kaynaklık eden nedenler aşağıda verilmiş ve kısaca açıklanmıştır.

2.1.1.1 Aile Kaynaklı Nedenler

İnsan, varlığının özünü ailesinden alır. Bu özü, ailesinden gelen değerlerle geliştirir, biçimlendirir, yapılandırır. Psikologların tümü çocukluğun ilk yılları kişiliğin oluşmasında derin ve köklü aile ilişkilerinin büyük etkisi olduğunu vurgulamaktadırlar (Clark,1981; Akt. Apaydın, 2001:321).

Çocuk yetiştirme ve çocukla aile içinde kurulan ilişkinin türü, Türkiye'nin en önemli konusudur. Uygur, sağlıklı, sevecen, sorumlu insanın temeli, çocukla kurulan aile içindeki ilişkilerde yatar. İyi ilişkilerden iyi, kötü ilişkilerden kötü çocuk yetişir (Cüceloğlu, 1999: 373). Şiddet eylemlerine başvuran bireylerin, şiddet davranışı sergilemeyen bireylere oranla daha çok aile içi şiddete maruz kalan aile ortamlarında yetiştikleri söylenebilir (Tezcan, 2009).

Çocuğun aile içerisinde karşılaşmış olduğu sorunların önemli bir oranı; ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin yetersizliğinden (maddi yoksunluk, eğitim

seviyesinin düşüklüğü, ilgi yetersizliği) ve kendi aralarında yaşadıkları bazı problemlerden (ebeveynler arasındaki çatışma, aile içi şiddet, boşanma) kaynaklandığı söylenebilir. Şiddet davranışı ile ilintili olan aileye ilişkin çok sayıda değişken söz konusudur. Bu değişkenlerin başında; 1) Anne-baba denetimin/gözetimin yetersizliği, 2) Çocukların sosyalleşmelerinde ebeveyn katılımının yetersizliği, 3) Aile disiplininin yetersizliği, 4) Aile bireyleri arasında kriminal davranışın varlığı, 5) Ailelerin çocuklarına kötü muamelede bulunmaları veya onları ihmal etmeleri, 6) Eşler arasında evlilik ilişkilerinin zayıf olması, ebeveynlerin boşanmaları ve ayrılmaları gibi faktörler gelmektedir (Kızmaz, 2006: 53).

2.1.1.2 Öğrencinin Kişisel Özelliklerinden Kaynaklı Nedenler

Tezcan (2009), bireysel etmenler olarak, anti-sosyal davranışın varlığı, düşük zekâ seviyesi, dikkat bozukluğu, öğrenme güçlülüğü, hiperaktiflik, motor beceri gelişiminin yetersizliği, doğum öncesi ve sonrası yaşanan komplikasyonlar, bazı anormallikler diye sıralamaktadır. Erken ya da ilk çocukluk dönemlerinde ortaya çıkan anti-sosyal davranışın, yetişkinlik dönemindeki şiddet eylemlerinin ön habercisi olduğu belirtilir.

2.1.1.3 Toplumsal Kaynaklı Nedenler

Türk toplumunda gençlerin tutumlarını araştıran Kâğıtçıbaşı (1973), Türkiye'de otoriteye başeğme davranışının toplumsal normlardan kaynaklandığını belirtmektedir. Otoriteye itaat etmek, geleneksel Türk ahlâk ve terbiyesinin kurallarındandır. Yani bir toplumsal normdur ve iyi yetişmiş olmanın göstergesi olarak algılanır. Otorite konumunda bulunanlar (ebeveyn, öğretmen vb.) ekseriyetle konumundan dolayı otoritelerini haklı gösterebilecek durumdadırlar (Kâğıtçıbaşı, 1973: 29). Türkiye'de ebeveyn ve öğretmen otoritesi, otorite sağlamak üzere uygulanan baskı yöntemleri, yetişkinler ve çocuklar tarafından benimsene gelmiştir (Kâğıtçıbaşı, 1973: 20; Akt. Gözütok, 2008: 4,5).

Tezcan'a (2009) göre toplumsal kaynaklı etmenler; silahların varlığı ya da silahlara kolay erişim, uyuşturucuya ulaşma ve kullanma, şiddetin yaygınlığı, suçlu arkadaş çevresi, çete oluşumları, kitle iletişim araçlarının olumsuz etkileri , ekonomik yoksunluk diye sıralanmaktadır.

2.1.1.4 Okul Kaynaklı Nedenler

Ailede kazandığı edinimlerle okula başlayan birey, günün önemli bir zaman dilimini arkadaşları, öğretmenleri ve okul ortamı ile etkileşim içinde geçirir. Okul, sağladığı eğitim ortamında, eğitim amaçları olarak belirlenmiş davranışlara öğrencinin sahip olma sürecini yönlendirir (Gözütok, 2008: 2).

Çağın gerekleri doğrultusunda belirlenmiş eğitim amaçlarına ulaşabilmek, bu amaçları gerçekleştirebilecek doğrultuda öğretim programlarını, öğretim yöntemlerini ve programı uygulayabilecek öğretmen niteliklerini gerektirir. Okulda edinilen öğrenme yaşantıları, çocuk ya da gencin akademik bilgi ve beceriler kazanmasına, duygusal ve sosyal yönden gelişerek topluma aktif uyum sağlayabilecek bir kişilik geliştirmesine yardımcı olur (Gözütok, 2007: 327; Akt. Gözütok, 2008: 2,3).

Okul bir tarafta, öğrencilere mesleki beceri kazandırırken ve sosyal değer sayesinde, onların yasallık düzleminde davranış geliştirmelerini sağlarken, öte tarafta da geleceğe ilişkin bir bakış açısı kazandırmak suretiyle illegal yollara yönelmenin önünü kesmeyi hedeflemektedir (Kızmaz, 2006: 50).

2.1.1.5 Teknoloji Kaynaklı Nedenler

Günümüzde toplum üzerindeki etkileri çok çabuk hissedilen ve çeşitli olumsuzluklara yol açan medya, özellikle çocukların gelişimsel yaşamları üzerindeki etkisinin yüksek olduğu bilinmektedir. Medyada sürekli olarak şiddet olayları, saldırganlık, erotizm, pornografi vb. görüntüleri izleyen çocuklar, zamanla bu tür anormal olan şeyleri, olağan şeyler olarak görmeye başlar ve aynı tarz davranışları çevrelerine yansıtarak toplumdaki suç unsurunun da bir parçası haline gelmektedirler (Avcı, 2010:126,127).

Sevük (1998: 57) kitle iletişim araçlarının kriminojenik etkileri üzerine yapılan araştırmaların çoğu, özellikle sinema ve televizyon ekranlarında görülen şiddete yoğunlaşmaktadır. Doğan, (2000: 431) Örneğin yurt dışında televizyonların en çok izlendiği saatlerde, altı gün süreyle televizyon kanalları takibe alınmıştır. Şiddet unsurunu içeren filmlerin %30'u kavga sahneleri, %26'sı silahsız saldırıyı içerirken, ölümlü neticelenen sahnelerin %12'sinin silahlı saldırı, %3'ünün katliam şeklinde olduğu ve kurbanların %12'sinin ise çocuk olduğu belirlenmiştir (Akt. Avcı, 2010:126,127).

Ülkemizde de şiddet davranışı sergileyen bazı çocuklar gözüaltına alındıklarında, ifadelerinde “Kurtlar Vadisi” dizisini izledikleri ve diziden etkilendiklerini ileri sürmüşler (Kızmaz, 2006:57).

2.1.1.6 Şiddeti Önleme Çalışmaları ve Kanuni Düzenlemeler

Toplumda artan şiddet olaylarının okul ve çevresinde de artış göstermesi, başta Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) olmak üzere ilgili birçok resmi kurum ile sivil toplum kuruluşunu şiddetin önlenmesi ve azaltılması konusunda harekete geçirmiştir. MEB'in şiddeti önlemeye yönelik yaptığı bazı çalışmalar ve kanuni düzenlemeler şunlardır (Kılıç, 2006):

1. İlköğretim programına sorunlarla baş etme becerilerine ilişkin bilişsel, duygusal ve sosyal, alanlarda bir takım kazanım ve etkinlikler eklenmiştir.
2. İlköğretim rehberlik programları öğrencinin eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal gelişimlerini destekleyecek biçimde hazırlanmıştır.
3. MEB. ilgili kuruluşlarla, okul ve çevresindeki şiddetin azaltılmasına ve önlenmesine doğrudan ya da dolaylı katkısı bulunan kampanya, program ve projeler yürürlüğe konulmuştur. Bu çerçevede; Sokakta Çalışan Çocukların Eğitime Yönlendirilmesi Projesi, Çocuk Dostu Okul Projesi, Anne-Baba-Çocuk Eğitimi Projesi, YİBO Destek Projesi, Haydi Kızlar Okula Kampanyası çalışmaları sürdürülmüştür.
4. 2003 yılında okullarda istenilen davranışları pekiştirme, olumsuz davranışları sergilemekten caydırma amaçlı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne

“Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi ve ödüllendirilmesi ” ile ilgili hükümler dâhil edilmiştir.

5. 2004 yılından başlayarak öğrencilere demokrasi bilincini kazandırmak ve demokrasinin bütün unsurlarını yaşatmak amacıyla ilk ve ortaöğretim kurumlarında her yıl "Okul Öğrenci Meclisleri" oluşturulmaktadır.

6. 2005 yılında “Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi Genelgesi” çıkarılmıştır. okul-aile işbirliğini esas alan bu sözleşme de öğrenci ve velinin bir takım görev ve sorumlulukları açıkça belirtilmiştir.

7. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından “Öğrencilerimizin Zararlı Madde Kullanımı ve Şiddet Gibi Risklerden Korunması Genelgesi” (14.03.2006 tarihli ve 2006/22 sayılı) çıkarılmıştır. Bu genelge ile okul-öğrenci-veli bütünleşmesini sağlayarak ve okulda biz” duygusunu yaratarak, etkili bir işbirliği ve iletişimle etkili bir öğrenme ortamını hazırlamayı amaçlamıştır.

8. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından (24.03.2006 tarihli ve 2006/26 sayılı) “Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi” hazırlanmıştır. Öğrencilerin içinde bulunduğu ortamdaki şiddete ilişkin risk faktörlerini tespit etmek, değerlendirmek ve gerekli acil rehberlik önlemleri almak için yürürlüğe konulmuştur. Buna yanı sıra standart veri toplamak amacıyla Vaka Analiz Formu hazırlanmış ve <http://ilsis.meb.gov.tr> adresinde okulların kullanımına açılmıştır.

9. 2004 yılında Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından psikolojik destek seti hazırlanmıştır. Bu sette,13 işitsel ve 13 görsel modül ile kullanıcı kılavuzu yer almaktadır. Bu eğitim seti ile; Ana-baba, yönetici, öğretmen ve danışmanlar arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, gençlerle sağlıklı iletişim kurma yolları, gençlerin içinde buldukları dönemi kavramaları ve döneme özgü sorunlarla baş etme yolları ile gerektiğinde profesyonel yardım almaları hedeflenmiştir.

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Şiddet ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan bazı araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

2.2.1 Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar

Şiddet ile ilgili yurt içinde yapılmış olan bazı araştırma bulguları aşağıda verilmiştir.

2002-2005 yılları arasında Türkiye geneli İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı İstatistiklerine göre polis bölgesinde haklarında işlem yapılan 368.374 0-18 yaş grubu çocukların, % 58' inin şüpheli, % 25'inin mağdur, kalan % 17'lik oranın ise, Evden kaçma, Kayıp, Buluntu, Terk ve sokaklarda yaşama olarak kayıt altına alındığı görülmektedir. İstatistiklerde 2001-2005 yılları arasında, yaşanan şiddet olaylarında mağdur olan 680.384 kişinin % 83'ünün 18 yaş üstü, % 17'sinin ise 0-18 yaş grubunda olduğu, 0-18 yaş grubundaki kişilerin % 59'unun erkek,% 41'inin ise, kadın olduğu görülmektedir (İçli, 2007: 329-350).

Avcı'nın (2010) İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde 'şiddet olgusu' ile ilgili yaptığı çalışmada; Sağlıklı bir aile ortamında yaşayan, kötü çevre ve arkadaşların olumsuz etkilerinden uzak, kendisiyle barışık ve ahlaki değerleri özümsemiş öğrencilerin şiddet ve saldırganlık düzeylerinin düşük olduğu; silah veya kesici bir alet taşıyan, çete içerisinde bulunan, aile içinde şiddet gören, kötü çevre ve arkadaşların olumsuz etkilerine maruz kalan, ahlaki tutum düzeyleri düşük olan öğrencilerin ise şiddet ve saldırganlık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir

Çınkır ve Karaman Kepenekçi (2003:243-244) tarafından Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nce gerçekleştirilen "Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının Eğitimi " kursuna katılan yönetici ve öğretmenlerden 3-21 Temmuz 2000 tarihleri arasında *eğitimcilerin (okul yöneticileri ve öğretmenler) okul*

zorbalığına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla 128 katılımcıya anket uygulanmıştır. Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre; öğrencilerin en sık karşılaştıkları şiddet türünün fiziksel şiddet olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin % 44 ü itme, % 30'u saç kulak çekme ve % 28'i bedene yönelik kaba şakalarla karşılaştıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Parladır (2009). Antalya ili merkez ilçelerinde “Ortaöğretim Okullarında Şiddetin Kaynakları” konusunda öğretmen, yönetici ve öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla 406 öğretmen, 104 yönetici ve 600 öğrenciye anket uygulamıştır. Yedi boyut ve 44 maddeden oluşan anketin analizleri sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1. Öğretmen, yönetici ve öğrencilerin şiddetin oluşumunda en etkili gördükleri boyutlar: Öğretmenler “*Teknoloji kaynaklı risk faktörleri*”, yöneticiler, “*Aile kaynaklı risk faktörleri*”, öğrenciler ise “*Öğrenci kaynaklı risk faktörleri*” boyutudur.

2. Anket bazında öğretmen, yönetici ve öğrencilerin şiddetin oluşumunda en etkili gördükleri maddeler ise öğretmenler “*Öğrencilerin aile yaşantısının sorunlu olması*”, yöneticiler “*Toplumdaki ekonomik sorunlar*”, öğrenciler ise “*Öğrencinin kötü arkadaş çevresi*” maddesidir.

Gemici (2008) İzmir ilinde “*ilköğretim kurumlarında görülen şiddetin nedenleri ve önlenmesine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri*”ni tespit etmek amacıyla yapmış olduğu araştırmada; Yönetici ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmen görüşlerine göre en yüksek ortalamaya sahip olan madde “*Televizyon yayınlarındaki şiddet unsurları*” maddesi (O=4.49) birinci sırada yer alırken, yönetici görüşlerine göre en yüksek ortalamaya sahip madde “*Çocuğun aile içi şiddete tanık olması*” (O=4.95) maddesi bulunmuştur.

Haskan Avcı ve Yıldırım (2014). Adana'ya bağlı devlet okullarında 2008-2009 öğretim yılında liseye devam eden öğrencilerin şiddet eğilimi ile sosyal destek arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla “*ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek*” konulu bir araştırma yapmışlar. 899 lise öğrencisinin katılmış olduğu bu araştırma bulgularına göre, şiddete eğilimi yüksek olan ergenlerin yalnızlık düzeyleri yüksek; aile, arkadaş ve öğretmen destekleri ise düşük düzeyde olduğu, diğer bir

ifade ile aile, arkadaş ve öğretmen desteği yüksek olan ergenlerin şiddet eğilimleri düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

TBMM (2007) “Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrencilerde ve ceza ve infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklarda şiddet ve bunu etkileyen etkenlerin saptanması” Araştırma raporuna göre ortaya çıkan bazı bulgular aşağıda verilmiştir.

Gençlerin şiddetle karşılaşma sıklığı; fiziksel şiddet % 22, sözel şiddet, %53, duygusal şiddet %36,3 ve cinsel şiddet %15,8’ düzeyinde olduğu bulunmuştur.

Gençlerin şiddeti uygulama sıklığı; fiziksel şiddet %35,5, sözel şiddet %48,7, duygusal şiddet %27,6 ve cinsel şiddet %11,7 bulunmuştur. Kız ve Erkeklerin şiddete maruz kalma ve uygulama davranışları oldukça benzerlik göstermektedir. Gençler şiddet ile okulda, evde ve sokakta karşılaşmaktadırlar. Erkekler sokakta şiddetle kızlara göre daha fazla, kızlar ise evde şiddetle erkeklere göre daha çok karşılaşmaktadırlar. Şiddet eylemlerini en çok arkadaşları ile yaşamaktadırlar.

Ortaöğretim okullarında eğitim gören öğrencilerin %23,9’u aile ortamında şiddet olduğunu belirtmiştir. Aile ortamında şiddetin en sık olarak "çocuklar arasında" (%43,9) yaşandığı belirtilmiştir. Diğer yanıtların oranı ise: Anne, baba ve çocuklar arasında %19,4, anne ve baba arasında %18,9 ve aile fertleri arasında %17,8 bulunmuştur.

Gençlerin Şiddetin Nedenleri Konusundaki Görüşleri; gençler, aile eğitiminin yetersiz olması, ebeveynlerin öfkeli davranışlar sergilemesi, ailenin ekonomik yoksunluğu ve ebeveynlerin çocuklarına yeterli sevgilerini gösterememeleri şiddetin nedeni olarak bildirmişlerdir. Okuldaki eğitimin yetersizliği ve okulda davranışlarıyla örnek alınan bireylerin şiddet içeren hareketleri problem oluşturduğunu belirtmektedirler. Ayrıca tv. kanallarında yayınlanan filmlerdeki kahramanlara benzeme davranışları da şiddeti artırma nedeni olarak belirtmişlerdir (TBMM Araştırma Raporu, 2007).

2.2.2 Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Miller ve Chandler (2004) ABD’de 1999-2000 yılları arasında bütün devlet okullarını kapsayan araştırmalarında; okulların %71’nde en az bir kez şiddet yaşandığı, %20’nde ise ciddi şiddet olaylarının yaşandığı bulunmuştur. Ayrıca 2001 yılında 12-18 yaş aralığında bulunan gençlerin hırsızlık, zorbalık ve ateşli silah kullanma türünde, 764.000 suç işlendiği belirtilmektedir (Akt. Terzi, 2007:74,75).

Ulusal Güvenli Okul Merkezinin (The National School Safety Center) 2006 yılı raporunda ise 1992-2006 yılları arasında okullarda gerçekleşen şiddet vakalarında (zorbalık, hırsızlık, kişilerarası anlaşmazlık, tecavüz, ateşli silah kullanma) toplamda 445 insanın hayatını kaybettiği belirtilmiştir (<http://www.schoolsafety.us/School-Crime-and-Violence-Statistics-p-9.html>) (Akt. Terzi, 2007:74,75).

Morrison ve Morrison (1994) ABD’de özellikle 1970’li yıllardan başlayarak okullarda meydana gelen olayların hızla arttığını belirtmektedirler (Akt. Öğülmüş, t.y.). Yine 2000 yılında ABD’de okul güvenliği konusunda yapılan ulusal bir araştırmada yaşları 12-18 arasında değişen 1.9 milyon öğrencinin çeşitli suçlardan (örn. cinsel saldırı, tecavüz vb.) mağdur oldukları saptanmıştır (Öğülmüş, t.y.).

Olweus’un (1989) Norveç’te yaptığı bir araştırmada son iki ayda zorbalığa uğradığını belirten öğrencilerin oranının % 10 olduğu bulunmuştur. Bu oranın Kanada’da % 21 olduğu (Bentley ve Li, 1995), Portekiz’de ise % 20 ile % 22 arasında değiştiği görülmektedir (Tomas de Almeida, 1999). Avustralya’da zorbalığa uğrayan öğrencilerin oranı oldukça yüksek bulunmuştur. Bu ülkede yapılan bir araştırmada birden fazla zorbalığa uğrayan öğrencilerin oranı % 30, en az bir kez uğrayanların oranı ise % 50 bulunmuştur (What the Number Say, 2001). İtalya’da Genta ve arkadaşları (1996) tarafından yapılan bir çalışmada ise bu oran % 28 (ortaokul) ile % 40 (ilkokul) arasında değiştiği görülmektedir (Pişkin, 2002:539).

May-Chahal ve Cawson (2005) tarafından İngiltere’de çocuğa kötü muamele ve bunun yaygınlığını belirlemek üzere bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada 18-24 yaşları arasında rastgele seçilen 2869 genç yetişkin ile yüz yüze görüşmelerde kötü

muamele ve davranışı sınıflandırılmaları, değerlendirilmeleri ve tepkilerini ifade etmeleri istenmiştir. Araştırmaya katılanların % 90'ı sıcak ve sevecen bir aileden gelirken, % 16'sının başından kötü muamele geçmiştir. Ciddi kötü muamelelerin %7'si fiziksel istismar, % 6'sı duygusal istismar, % 6'sı kötü muameleye yönelik endişe ve %11'i cinsel istismar olarak belirlenmiştir. Tüm sonuçlar İngiltere'de kötü muameleye maruz kalmış çocukların yaygın sosyal problemler yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında veriler çocukların evlerinde fiziksel ve duygusal istismar ve ihmal açısından büyük risk altında olduğunu göstermektedir (Akt. Dönmez, 2010: 34-39).

İngiltere'de Whitney ve Smith'in 1993 yılında 6.700 kişi üzerinde yaptığı çalışmaya göre, okullarda, bir hafta içinde yapılan zorbalık davranışları ilköğretimde % 10'u, ortaöğretimde ise % 4'ü oluşturmaktadır. İngiltere'de 2001 yılında Blaya tarafından 1.672 kişi üzerine uygulanan çalışma, yoksun kesimlerdeki okullarda şiddetin % 8 oranında olduğunu rapor etmiştir. İskoçya'da, Mellor tarafından, 1990 yılında 942 kişi üzerine uygulanan çalışma göstermiştir ki, öğrencilerin % 4 'ü okul arkadaşlarına karşı zorbalık yaptığını belirtmiş ve % 6'sı da zorbalıkla karşılaştığını ifade etmiştir. Hollanda'da, Mooij tarafından 1994 yılında 1998 kişi üzerine uygulanan çalışma ilköğretim öğrencilerinin % 23'ünün, ortaöğretim öğrencilerinin de % 6'sının düzenli olarak zorbalığa maruz kaldığını bulgulamıştır (Debarbieux, 2003:589; Akt. Parlador, 2009:48).

Besharov (1977), Amerika'da çocuğa kötü davranma ulusal merkezi'nden elde edilen verilere göre Amerika'da yılda bir milyona yakın çocuğa kötü davranılır. Bunların iki yüz bin'e yakın bir kısmı bedensel olarak aşırı kötü davranışa maruzdur, Yüz bin kadarına cinsel olarak kötü davranılır ve geri kalan kısmı ise ana babadan hiç ilgi görmez, bakımsız sokağa bırakılır (Akt. Cüceloğlu, 1999: 374).

Dündar (1996) 1995 yılına kadar televizyonun yasak olduğu Güney Afrika'da televizyon yaşayının kalkmasından sonraki on yıl içinde cinayetlerde %130'luk bir artış yaşandığı bilgisi istatistiklerde yer almıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama yöntem ve teknikleri, veri toplama aracının geliştirilmesi, anketlerin uygulanması ve verilerin toplanması ile analizi üzerinde durulmuştur.

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, genel tarama modelinde yapılmıştır. “Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2009:79).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2014-2015 eğitim - öğretim yılında Batman il merkezindeki resmi ortaokullarda görev yapan yönetici (müdür, müdür yardımcısı) ve öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı tarih itibariyle Batman il merkezinde 45 kamu ortaokul kurumu bulunmakta ve bu kurumlarda 81 yönetici ve 1466 öğretmen görev yapmakta idi. Evrendeki yönetici ve öğretmen sayılarının fazla olması, maddi zorluklar ve zaman sıkıntısı da dikkate alınarak evrenden örneklem alma yoluna gidilmiştir. Batman il merkezindeki 45 resmi ortaokulun tümüne gidilerek, 59 yönetici ve 329 öğretmene anket uygulayarak araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Bu durumda, örneklemin evreni temsil etme oranı yöneticilerde % 72.83, öğretmenlerde ise bu oran % 22.44'dır. Öğretmenlerin araştırma kapsamına alınmasında basit tesadüfi örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

3.3 Veri Toplama Yöntemi ve Teknikleri

Araştırma probleminin çözülebilmesi için evrenden random yöntemiyle seçilen ortaokullarda görevli yönetici ve öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin algıları ile ilgili verilerin toplanmasında, literatür taramasına gidilmiş ve anket tekniği kullanılmıştır.

3.4 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu araştırmada; veri toplama aracı olarak Parladır (2009)'ın geliştirmiş olduğu “*Şiddetin Kaynakları*” ölçeği kullanılmıştır (Ek.1). Anketin birinci bölümünde, ortaokullarda çalışan öğretmenlerin kişisel bilgileri, ikinci bölümünde ise yönetici ve öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 7 boyutlu 44 maddelik bir ölçek yer almıştır. Ölçekteki boyutlar ve boyutlarda yer alan madde sayıları: 1.) *Öğrenciden kaynaklı* 9 madde, 2.) *öğretmenden kaynaklı* 8 madde, 3.) *aileden kaynaklanan* 5 madde, 4.) *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklanan* 8 madde, 5.) *eğitim sisteminin genel sorunlarından kaynaklanan* 6 madde, 6.) *teknoloji kaynaklı* 3 madde, 7.) *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı* 5 madde olarak belirlenmiştir. Ölçme aracında yer alan maddeler, beşli likert tipi ölçeğe göre düzenlenmiş, “Pek çok (5)”, “Çok (4)”, “Orta (3)”, “Az (2)” ve “Hiç (1)”, biçiminde puanlandırılmıştır. Parladır'ın (2009) araştırmasında kullandığı şiddet ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı: Öğrenci kaynaklı boyut için 0,896, Öğretmen kaynaklı boyut için 0,890, Aileden kaynaklı boyut için 0,898, Okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklı boyut için 0,876, Eğitim sisteminin genel sorunlarından kaynaklı boyut için 0,832, Teknoloji kaynaklı boyut için 0,899 ve Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı boyut için ise 0,729 olarak hesaplamıştır.

Bu araştırmada ise ölçeğinin boyutları, bu boyutlardaki soru sayısı, soru sıra sayısı ve her boyutun Cronbach Alpha iç tutarlılığını gösteren veriler aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynakları ölçeğinin alt boyutları, alt boyutlardaki soru sayısı, soru sıra sayısı ve Cronbach Alpha Katsayıları

Boyutlarlar	Boyuttaki Soru sayısı	Soru Sıra Sayısı	Alpha
1. Öğrenciden kaynaklı nedenler	9	15,16,17,18,21,22,23, 24,25	0,825
2. Öğretmenden kaynaklı nedenler	8	6,7,8,9,10,11,12,13	0,879
3. Aileden kaynaklı nedenler	5	1,2,3,4,5	0,765
4. Okulun fiziki yapısı ve yönetimden kaynaklı nedenler	8	28,29,30,31,32,33,34, 35	0,766
5. Eğitim sisteminin genel sorunlarından kaynaklı nedenler	6	36,37,38,39,40,41	0,864
6. Teknoloji kaynaklı nedenler	3	42,43,44	0,865
7. Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler	5	14,19,20,26,27	0,786
Toplam	44	44	0.821

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ölçeğın ‘Öğrenciden kaynaklı nedenler’ boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0,825, ‘Öğretmen kaynaklı nedenler’ 0,879, ‘Aileden kaynaklı nedenler’ 0,765, ‘Okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklı nedenler’ 0,766, ‘Eğitim sisteminin genel sorunlarından kaynaklı nedenler’ 0,864, ‘Teknoloji kaynaklı nedenler 0,865 ve ‘Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması’ 0,786 olarak hesaplanmıştır. Tüm ölçek için Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı ise 0,821’dir.

3.5 Anketlerin Uygulanması ve Verilerin Toplanması

Veri toplamak amacıyla anketlerin uygulanabilmesi için Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü aracılığıyla Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğüne izin yazısı gönderilmiştir. Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni alındıktan (Ek-2) sonra örneklem alınan okullara gidilerek 06.04.2015 - 20.05.2015 tarihleri arasında araştırmacı tarafından uygulama yapılmıştır. Uygulama başlamadan önce öğretmenlere gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.6 Verilerin analizi

Anketlerden açıklamalara uygun yanıtlananlar değerlendirmeye alınmış ve bu yolla toplanan veriler bilgisayarda SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin istatistiksel analizlerini yapmak için N (veri sayıları) , % (yüzde dağılımları), $\bar{X}$ (aritmetik ortalama), Ss (standart sapma) gibi istatistiksel ifadeler kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizlerini yapmak için t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve LSD testleri kullanılmıştır. Ankete verilen yanıtların bağımsız değişkenlere (cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu ve mesleki kıdem) göre 5'li likert tipi derecelendirmeden elde edilen puanlar toplanarak analiz edilmiştir. Verilerin yorumlanmasında veri toplama aracındaki her maddeye ilişkin verilen değerler, o maddenin gerçekleşme düzeyinin göstergesi kabul edilmiştir. Tablolarda p değerinin 0,05'den küçük olduğu durumlarda anlamlı bir fark olduğu, p değerinin 0,05'den büyük olduğu durumlarda ise grupların algıları arasında anlamlı bir farkın olmadığı şeklinde açıklama yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Ortalamaların yorumlanmasında ölçeğin seçenekleri, bunların sınırları ve verilen ağırlıklar aşağıda Tablo 2'de verilmiştir.

*Tablo 2.Yönetici ve Öğretmenlerin Şiddetin Kaynağına İlişkin İfadelere Katılma
Düzeyleri ve Puan Sınırları*

Ölçek Katılma Düzeyi	Puan	Puan Sınırları
Hiç	1	1.00-1.79
Az	2	1.80-2.59
Orta	3	2.60-3.39
Çok	4	3.40-4.19
Pek çok	5	4.20-5.00

4. BULGULAR

Bu bölümde; araştırma probleminin çözümü için toplanan verilerin, yöntem bölümünde açıklanan tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Konun daha iyi anlaşılması amacıyla gerekli durumlarda bulgular tablolaştırılarak verilmiştir. Bulgular araştırma alt amaçlarının verilişindeki sıraya uyularak düzenlenmiştir. Alt amaçlara geçilmeden önce araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgiler alt başlığı altında veri toplama aracına yanıt veren öğretmenlerin, *öğrenim durumu, cinsiyet, medeni durum ve kıdem* değişkenleri değerlendirilmiştir.

4.1 Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Bu alt başlık altında araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerine yer verilmektedir.

4.1.1 Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumlarına ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları

Öğrenim Durumu	N	%
Lisans	310	94,2
Yüksek lisans	19	5,8
Toplam	329	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin % 94,2’si lisans, % 5,8 ’i ise yüksek lisans mezunudur.

4.1.2 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet durumlarına ilişkin bulgular Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	165	50,2
Erkek	164	49,8
Toplam	329	100

Tablo 4’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 50,2’si kadın, % 49,8’i ise erkektir.

4.1.3 Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durumlarına ilişkin bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni Durum	N	%
Evli	154	46,8
Bekar	175	53,2
Toplam	329	100

Tablo 5’de görüldüğü üzere, öğretmenlerin %46,8’i evli, %53,2 si ise bekârdır.

4.1.4 Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımları

Tablo 6’da araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem durumlarına göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Dağılımları

Kıdem	N	%
1-5 yıl	217	66
6-10 yıl	78	23,7
11 yıl ve üstü	34	10,3
Toplam	329	100

Tablo 6’da görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 66 ’si 1-5 yıl çalışma süresi ile birinci sırada yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla % 23,7 ile 6-10 yıl; % 10,3 ile 11 yıl ve üzeri çalışan öğretmenler yer almaktadır.

4.2 Alt Amaçlara İlişkin Bulgular

Bu alt başlık altında, sırasıyla alt amaçlar ve bu alt amaçlara ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.2.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Birinci alt amaç, ‘Ortaokullarda görülen şiddetin kaynağına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri nasıl bir dağılım göstermektedir?’ ‘İki grubun görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’, şeklinde düzenlenmiştir.

Genel olarak, ortaokullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri boyutlar bazında ve ölçme aracındaki her bir madde için ayrı ayrı ele alınmış olup, varılan bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.Öğretmen ve Yöneticilerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri

Boyutlar	Ölçek Maddeleri	Öğretmen			Yönetici		
		X	Ss	Düzye	X	Ss	Düzye
Öğrenci kaynaklı nedenler	1. Öğrenciler arasında şakanın dozunun kaçması	3,74	1,07	Çok	3,57	0,95	Çok
	2. Öğrenci grupları arasında anlaşmazlıklar	3,59	0,99	Çok	3,38	1,08	Orta
	3. Öğrencilerin yaşın özelliği olarak kendini ispatlama ihtiyacı	3,73	0,89	Çok	3,61	0,80	Çok
	4. Öğrenciler arası kıskançlık	3,52	0,93	Çok	3,25	0,95	Orta
	5. Öğrencinin psikolojik sorunları	3,54	0,96	Çok	3,20	1,01	Orta
	6. Öğrencinin kötü arkadaş çevresi	4,09	0,93	Çok	3,69	1,11	Çok
	7. Öğrencinin davranış ve kişilik bozukluğu	3,75	1,00	Çok	3,28	1,14	Orta
	8. Öğrencilerin kız ya da erkek arkadaşı paylaşamaması	3,10	1,02	Orta	2,76	1,02	Orta
	9. Şiddetin sorunların çözüm yolu olarak tercih edilmesi	3,96	0,98	Çok	3,50	1,08	Çok
Öğretmen kaynaklı nedenler	10. Öğretmenlerin kendi sorunlarını okula yansıtması	2,53	1,02	Az	2,55	0,91	Az
	11. Öğretmenlerin öğrencilere karşı sabırsız davranması	2,62	0,89	Orta	2,62	0,86	Orta
	12. Öğretmenlerin öğrencilere yeterince sevgi göstermemesi	2,56	0,97	Az	2,76	0,95	Orta
	13. Öğretmenlerin öğrencilere yeterince ilgi ve anlayış göstermemesi	2,55	0,90	Az	2,71	0,91	Orta
	15. Öğretmenlerin dersi sıkıcı işleme	2,44	0,92	Az	2,37	0,86	Az
	16. Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması	2,49	0,93	Az	2,22	0,89	Az
	17. Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması	2,29	0,96	Az	2,38	1,01	Az
	18. Öğretmenlerin ergenlerle iletişim kurmakta zorlanması	2,70	0,98	Orta	2,76	1,02	Orta
Aile kaynaklı nedenler	19. Öğrencilerin aile içinde şiddet görmesi	3,96	0,99	Çok	3,77	1,01	Çok
	20. Öğrencilerin aile yaşantısının sorunlu olması	4,18	0,85	Çok	3,86	0,91	Çok
	21. Ailelerin ilgisizliği	4,36	0,73	Pek çok	4,08	0,85	Çok
	22. Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçsizliği	4,22	0,87	Pek çok	4,03	0,76	Çok
	23. Anne baba ayrılığı	2,77	1,10	Orta	2,79	1,25	Orta
Okulun fiziki yapısı ve yönetimi kaynaklı nedenler	24. Okul çevresinin kontrolsüz olması	3,79	1,05	Çok	3,28	1,14	Orta
	Okuldaki bölümlerin dağınık ve kontrolsüz olması	2,97	1,05	Orta	2,54	1,10	Az
	25. Okul –aile(veli) işbirliğinin yetersizliği	3,49	1,04	Çok	3,44	1,05	Pek çok

	26. Okulda nöbet görevlerinin yetersizliği	2,58	1,06	Az	2,74	1,21	Orta
	27. Okulun çevre duvarı ve giriş-çıkışların emniyetsiz olması	3,31	1,19	Orta	2,98	1,31	Orta
	28. Çevredeki başıboş kişilerin okula karışması	3,30	1,16	Orta	2,86	1,29	Orta
	29. Yetersiz ve düzensiz okul bahçesi	3,19	1,13	Orta	2,94	1,13	Orta
	30. Okul yönetiminin yeterince disiplini sağlayamaması	3,00	1,11	Orta	2,52	1,10	Az
Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	31. Okul ortamının sıkıcı olması	2,86	0,94	Orta	2,77	0,96	Orta
	32. Okulda rehberlik faaliyetlerinin yeterince yapılamaması	3,10	1,12	Orta	3,22	1,09	Orta
	33. Okulda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yetersiz oluşu	3,37	1,06	Orta	3,40	1,14	Çok
	34. Aşırı ders yükü	3,12	1,10	Orta	3,06	1,22	Orta
	35. Rahatlatıcı derslerin (resim, müzik, beden eğitimi) yetersizliği	3,10	1,18	Orta	2,93	1,09	Orta
	36. Ders programı içeriğinin öğrenciye uygun olmaması	3,06	1,08	Orta	3,05	1,13	Orta
Teknolojik Kaynaklı nedenler	37. Şiddet içerikli bilgisayar ve video oyunları	3,93	1,15	Çok	3,91	1,07	Çok
	38. Şiddet içeren TV filmleri	4,18	1,05	Çok	4,18	0,93	Çok
	39. Kontrolsüz internet kullanımı	4,11	1,16	Çok	4,25	1,01	Pek çok
Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler	40. Öğrencilerin geleceğe ilişkin kaygı ve ümitsizliği	3,14	1,06	Orta	3,00	1,00	Orta
	41. Öğrencilerdeki sınav kaygısı	2,88	1,04	Orta	2,61	1,05	Orta
	42. Öğrencilerin yeteneklerine uygun Aktivitelere katılamaması	3,45	0,94	Çok	3,30	1,03	Orta
	43. Toplumdaki kültürel yozlaşma	3,65	0,98	Çok	3,45	1,07	Çok
	44. Toplumdaki ekonomik sorunlar	3,88	0,95	Çok	3,74	0,90	Çok

Tablo 7’de görüldüğü gibi, ölçekteki maddelerin aritmetik ortalamalarının minimum ve maksimum puan aralıkları öğretmenlere göre 2,29 ile 4,36 arasında değişirken, yöneticilere göre ise 2,22 ile 4,25 arasında değişmektedir. Buna göre, öğretmen ve okul yöneticilerinin, ortaokul öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri “Az” ile “Pek çok” aralığında bir dağılım göstermektedir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde sırasıyla; (1) *Ailelerin ilgisizliği* ($\bar{X}$ =4,36; Pek çok), (2) *Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçsizliği* ($\bar{X}$ =4,22; Pek çok), (3) *Öğrencilerin aile yaşantısının sorunlu olması* ($\bar{X}$ =4,18;

Çok) ile *Şiddet içeren tv filimleri* ($\bar{X} = 4,18$; Çok) 'dır. Öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; (1) *Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması* ($\bar{X} = 2,29$; Az), (2) *Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi* ($\bar{X} = 2,44$; Az) ve (3) *Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması* ($\bar{X} = 2,49$; Az) dır.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde sırasıyla; (1) *Kontrolsüz internet kullanımı* ($\bar{X} = 4,25$; Pek çok), (2) *Şiddet içeren tv filimleri* ($\bar{X} = 4,18$; Çok), (3) *Ailelerin ilgisizliği* ($\bar{X} = 4,08$; Çok) 'dır. Yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; (1) *Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması* ($\bar{X} = 2,22$; Az), (2) *Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi* ($\bar{X} = 2,37$; Az), (3) *Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması* ($\bar{X} = 2,38$; Az) 'dır.

Araştırmaya katılan öğretmen ve yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağının ölçekteki boyutlara göre dağılımları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen ve Yöneticilerin şiddetin kaynaklarına ilişkin görüşlerinin boyutlara göre dağılımları

No	Boyutlar	Öğretmen		Yönetici	
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
1	Öğrenciden kaynaklı nedenler	3,67	0,63	3,36	0,73
2	Öğretmenden kaynaklı nedenler	2,53	0,70	2,55	0,66
3	Aileden kaynaklı nedenler	3,90	0,66	3,71	0,65
4	Okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı nedenler	3,20	0,68	2,91	0,76
5	Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	3,10	0,75	3,07	0,82
6	Teknolojik kaynaklı nedenler	4,09	0,62	4,11	0,89
7	Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler	3,89	0,98	3,22	0,65

Tablo 8’de görüldüğü üzere, öğretmenler, 6. boyut olan ‘*Teknoloji kaynaklı nedenler*’ boyutunu ($X= 4,09$) şiddetin oluşumunu en fazla derecede etkileyen etken olduğunu ifade etmektedirler. Öğretmenlerin şiddetin kaynağı ile ilgili en düşük düzeyde gördükleri boyut ise 2. boyut olan ‘*Öğretmen kaynaklı nedenler*’ boyutu olup, bu boyutun ortalaması ise ($X=2,53$)’dir. Öğretmenlerin şiddet kaynağının diğer boyutlarıyla ilgili aritmetik ortalamaları ise; ‘*Öğrenci kaynaklı nedenler*’ ($X=3,67$), ‘*Aile kaynaklı nedenler*’ ($X=3,90$), ‘*Okulun fiziki yapısı ve yönetimi kaynaklı nedenler*’ ($X=3,20$), ‘*Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler*’ ($X=3,10$), ‘*Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler*’ ($X=3,89$)’dir.

Tablo 8 incelendiğinde, yöneticiler, 6. boyut olan ‘*Teknolojik kaynaklı nedenler*’ boyutunu ($X=4,11$) şiddetin oluşumunu en fazla derecede etkileyen boyut olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Yöneticilerin şiddet kaynağı ile ilgili en düşük düzeyde gördükleri boyut ise 2. boyut olan ‘*Öğretmen kaynaklı nedenler*’ boyutu olup, bu boyutun ortalaması ise ($X=2,55$)’dir. Yöneticilerin şiddet kaynaklarının diğer boyutlarıyla ilgili aritmetik ortalamaları ise; ‘*Öğrenci kaynaklı nedenler*’ ($X=3,36$)’dir. ‘*Aile kaynaklı nedenler*’ ($X=3,71$), ‘*Okulun fiziki yapısı ve yönetimi kaynaklı nedenler*’ ($X=2,91$), ‘*Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler*’ ($X=3,07$), ‘*Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler*’ ($X=3,22$)’dir.

Ortaokullarda görülen şiddetin kaynağına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan t- testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen ve yöneticilerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin t- testi analizi sonuçları

No	Boyutlar	Öğretmen		Yönetici		t	p
		X	Ss	X	Ss		
1	Öğrenciden kaynaklı nedenler	3,67	0,63	3,36	0,73	1,76	0,01
2	Öğretmenden kaynaklı nedenler	2,53	0,70	2,55	0,66	0,72	0,58
3	Aileden kaynaklı nedenler	3,90	0,66	3,71	0,65	2,03	0,01
4	Okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı nedenler	3,20	0,68	2,91	0,76	1,87	0,01
5	Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	3,10	0,75	3,07	0,82	0,96	0,48
6	Teknolojik kaynaklı nedenler	4,09	0,62	4,11	0,89	0,75	0,57
7	Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler	3,89	0,98	3,22	0,65	1,69	0,01

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmen ve yönetici görüşleri arasında “öğrenciden kaynaklı nedenler”, “aileden kaynaklı nedenler”, “okulun fiziki yapısı ve yönetimden kaynaklı nedenler” ve “okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler” alt boyutlarında öğretmen ve yönetici görüşleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır.

4.2.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı, “ortaokullarda görülen şiddetin kaynağına ilişkin öğretmen görüşleri;

- Öğrenim durumu
- Cinsiyet
- Medeni durum
- Kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir fark göstermekte midir”?

4.2.2.1 Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla uygulanan t testi sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre t- testi analizi sonuçları

Boyutlar	Öğrnim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Öğrenciden kaynaklı nedenler	Lisans	310	3,68	0,63	327	0,76	0,44
	Yüksek Lisans	19	3,56	0,66			
Öğretmenden kaynaklı nedenler	Lisans	310	2,53	0,70	327	0,75	0,45
	Yüksek Lisans	19	2,41	0,62			
Aileden kaynaklı nedenler	Lisans	310	3,90	0,65	327	0,47	0,63
	Yüksek Lisans	19	3,83	0,74			
Okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı nedenler	Lisans	310	3,21	0,67	327	0,94	0,34
	Yüksek Lisans	19	3,06	0,82			
Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	Lisans	310	3,12	0,74	327	1,78	0,07
	Yüksek Lisans	19	2,80	0,86			
Teknolojik kaynaklı nedenler	Lisans	310	4,08	0,62	327	0,37	0,71
	Yüksek Lisans	19	4,17	0,58			
Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler	Lisans	310	3,42	0,96	327	1,71	0,08
	Yüksek Lisans	19	3,16	1,20			

Tablo 10’da de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre, *öğrenciden*, *öğretmenden*, *aileden*, *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden*, *eğitim sisteminin genel sorunlarından*, *teknolojiden* ve *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından* kaynaklı nedenler boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

4.2.2.2 Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla yapılan t testi sonuçları aşağıdaki Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre t- testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	sd	t	p
Öğrenciden kaynaklı nedenler	Kadın	165	3,78	0,59	327	3,30	0,001
	Erkek	164	3,56	0,64			
Öğretmenden kaynaklı nedenler	Kadın	165	2,57	0,72	327	1,05	0,29
	Erkek	164	2,49	0,67			
Aileden kaynaklı nedenler	Kadın	165	4,01	0,65	327	3,25	0,001
	Erkek	164	3,78	0,65			
Okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı nedenler	Kadın	165	3,18	0,62	372	0,62	0,53
	Erkek	164	3,23	0,72			
Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	Kadın	165	3,08	0,75	372	0,35	0,72
	Erkek	164	3,11	0,75			
Teknolojik kaynaklı nedenler	Kadın	165	4,22	0,908	372	2,39	0,01
	Erkek	164	3,96	1,03			
Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler	Kadın	165	3,43	0,65	372	0,79	0,42
	Erkek	164	3,37	0,58			

Tablo 11’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre, *öğrenciden*, *aileden* ve *teknolojiden kaynaklı* nedenler boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ancak, *öğretmenden*, *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden*, *eğitim sisteminin genel sorunlarından* ve *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı* nedenler boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

4.2.2.3 Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin medeni durum değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla uygulanan t-testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğretmenlerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin medeni durum değişkenine göre t- testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	sd	t	p
Öğrenciden kaynaklı nedenler	Evli	154	3,63	0,62	327	1,13	0,25
	Bekar	175	3,71	0,63			
Öğretmenden kaynaklı nedenler	Evli	154	2,45	0,67	327	1,96	0,05
	Bekar	175	2,60	0,71			
Aileden kaynaklı nedenler	Evli	154	3,89	0,66	327	0,23	0,81
	Bekar	175	3,90	0,65			
Okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı nedenler	Evli	154	3,18	0,62	327	0,62	0,53
	Bekar	175	3,2	0,72			
Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	Evli	154	3,08	0,75	327	0,35	0,72
	Bekar	175	3,11	0,75			
Teknolojik kaynaklı nedenler	Evli	154	4,19	0,95	327	2,39	0,01
	Bekar	175	4,00	0,99			
Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler	Evli	154	3,38	0,64	327	0,79	0,42
	Bekar	175	3,42	0,60			

Tablo 12’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre, yalnızca *teknolojiden kaynaklı* nedenler boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ancak, diğer boyutlara ilişkin görüşleri arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır.

4.2.2.4 Kıdem Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kıdem değişkenine göre, şiddetin kaynağına ilişkin boyutlarla ilgili görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri aşağıda Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Öğretmenlerin kıdeme göre, çeşitli boyutlara ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri

Boyutlar	Değişkenler	N	X	Ss
Öğrenciden kaynaklı nedenler	1-5 yıl	217	3,71	0,64
	6-10 yıl	78	3,70	0,55
	11 yıl ve üzeri	34	3,36	0,64
Öğretmenden kaynaklı nedenler	1-5 yıl	329	3,67	0,63
	6-10 yıl	217	2,47	0,69
	11 yıl ve üzeri	78	2,76	0,65
Aileden kaynaklı nedenler	1-5 yıl	34	2,36	0,72
	6-10 yıl	329	2,53	0,70
	11 yıl ve üzeri	217	3,89	0,65
Okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı nedenler	1-5 yıl	78	4,03	0,65
	6-10 yıl	34	3,63	0,65
	11 yıl ve üzeri	329	3,90	0,66
Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	1-5 yıl	217	3,19	0,74
	6-10 yıl	78	3,30	0,50
	11 yıl ve üzeri	34	3,05	0,54
Teknolojik kaynaklı nedenler	1-5 yıl	329	3,18	0,63
	6-10 yıl	217	3,10	0,75
	11 yıl ve üzeri	78	3,40	0,63
Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması	1-5 yıl	34	3,20	0,68
	6-10 yıl	329	3,01	0,78
	11 yıl ve üzeri	217	3,32	0,63

Tablo 13 incelendiğinde, kıdem değişkenine göre araştırmaya katılan öğretmenlerin şiddetin kaynağı ile ilgili görüşlerinin ortalaması; “*öğrencide kaynaklı nedenler*” boyutunda 3.36 ile 3.71 arasında; *öğretmenden kaynaklı nedenler*” boyutunda 2.47 ile 3.67 arasında; *aileden kaynaklı nedenler*” boyutunda 2.36 ile 3.89 arasında; *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklı nedenler*” boyutunda 3.63 ile 403 arasında; *eğitim sisteminin genel sorunlarından kaynaklı nedenler*

boyutunda 3.19 ile 330 arasında; *teknolojiden kaynaklı nedenler* boyutunda 3.10 ile 3.40 arasında ve *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı nedenler* boyutunda ise 3.01 ile 3.32 arasında değiştiği görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmış ve analiz sonuçları aşağıda Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Öğretmenlikteki kıdem değişkenine göre, çeşitli boyutlara ait varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Öğrenciden kaynaklı nedenler	Gruplar Arası	3,704	3	1,235	4,61	0,01	1. ile 3. grup
	Gruplar İçi	127,484	325	0,392			
	Toplam	131,188	328				
Öğretmenden kaynaklı nedenler	Gruplar Arası	6,016	3	2,005	6,09	0,003	1. ile 3. grup
	Gruplar İçi	155,170	325	0,477			
	Toplam	161,186	328				
Aileden kaynaklı nedenler	Gruplar Arası	4,754	3	1,585	4,32	0,014	1. ile 3. grup
	Gruplar İçi	139,095	325	0,428			
	Toplam	143,849	328				
Okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı	Gruplar Arası	1,628	3	0,535	1,73	0,179	
	Gruplar İçi	150,324	325	0,463			

nedenler	Toplam	151,951	328				
Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler	Gruplar Arası	5,695	3	1,898	5,51	0,004	1. ile 2. grup
	Gruplar İçi	179,743	325	0,533			
	Toplam	185,438	328				
Teknolojik kaynaklı nedenler	Gruplar Arası	5,397	3	1,799	3,12	0,04	1. ile 2. grup
	Gruplar İçi	309,554	325	0,952			
	Toplam	314,950	328				
Okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması	Gruplar Arası	1,408	3	0,469	1,35	0,260	
	Gruplar İçi	125,867	325	0,387			
	Toplam	127,276	328				

Tablo 14’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre, şiddetin kaynağı ile ilgili “Öğrenciden kaynaklı nedenler”, “Öğretmenden kaynaklı nedenler”, “Aileden kaynaklı nedenler”, “Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler”, Teknolojik kaynaklı nedenler” boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ancak, *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklı nedenler* ile *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı nedenler* boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğu LSD testi ile incelenmiştir.

Tablo 14’de görüldüğü gibi, “öğrenciden kaynaklı nedenler” boyutunda 1-5 yıl ile 11 yıl ve üzeri öğretmenlerin görüşleri arasında, “Öğretmenden kaynaklı

nedenler” boyutunda 1-5 yıl ile 11 yıl ve üzeri öğretmenlerin görüşleri arasında, “Aileden kaynaklı nedenler” boyutunda 1-5 yıl ile 11 yıl ve üzeri öğretmenlerin görüşleri arasında, “Eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler” boyutunda 1-5 yıl ile 6-10 yıl öğretmenlerin görüşleri arasında ve “Teknolojik kaynaklı nedenler” boyutunda 1-5 yıl ile 6-10 yıl öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bu bölümde; önce tartışma ve sonuçlara yer verilmiş, daha sonra ise araştırma bulgularına dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

5.1 Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırma, kamu ortaokullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin ortaokullarda görülen şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin nasıl bir dağılım gösterdiğini ortaya çıkartmak ve öğretmenlerin ortaokullarda görülen şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin; *öğrenim durumu, cinsiyet, medeni durum ve kıdem durumu* değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde sırasıyla; (1) *Ailelerin ilgisizliği* ($\bar{X} =4,36$; Pek çok), (2) *Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçsizliği* ($\bar{X} =4,22$; Pek çok), (3) *Öğrencilerin aile yaşantısının sorunlu olması* ($\bar{X} =4,18$; Çok) ile *şiddet içeren tv filimleri* ($\bar{X} =4,18$; Çok) 'dır. Öğretmen görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; (1) *Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması* ($\bar{X} =2,29$; Az), (2) *Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi* ($\bar{X} =2,44$; Az) ve (3) *Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması* ($\bar{X} =2,49$; Az) dir.

Görüldüğü gibi, şiddetin kaynağına ilişkin *ailelerin ilgisizliği, ailelerin çocuk yetiştirme konusundaki bilinçsizliği* ve *öğrencilerin aile yaşantısının sorunlu olması* ve *şiddet içeren tv filimleri* özellikle önem arz etmektedir. Bu nedenle, ailede verilen eğitimin önemi güncelliğini korumaktadır. “Eğitim ailede başlar. Kişilik yapısının temel davranışları büyük ölçüde ailede elde edilir. Bunların sonradan değiştirilmesi

çok güç olur. Tembel-çalışkan, doğrucu-yalancı, pısrık-girişken, bencil-diğercil, benzeri ikilemlerin kazanılması ailede başlar, gelişir, çoğu zaman da pekişir. Okulun bunları değiştirmesi güçtür, uygun çözüm önceden aileyi etkilemektir. Kalabalık aileler çocuklarıyla ilgilenmeye daha az zaman ayırabilirler. Bu, çocuklar üzerinde ailenin etkisini azaltır. Çocuk sayısının çokluğu, ailenin artan görevlerini yerine yeterince getirmesini güçleştireceği için, sınıfı da olumsuz etkileyecektir” (Başar, 2003:16). Clark (1981)’e göre de insan, varlığının özünü ailesinden alır. Bu özü, ailesinden gelen değerlerle geliştirir, biçimlendirir, yapılandırır. Tüm psikologların, kişiliğin oluşmasında büyük etkisini vurguladıkları çocukluğun ilk yılları, derin ve köklü aile ilişkileri içinde geçer (Akt. Apaydın, 2001:321). Çocuk yetiştirme ve çocukla aile içinde kurulan ilişkinin türü, Türkiye’nin en önemli konusudur. Uygur, sağlıklı, sevecen, sorumlu insanın temeli, çocukla kurulan aile içindeki ilişkilerde yatar. İyi ilişkilerden iyi, kötü ilişkilerden kötü çocuk yetişir (Cüceloğlu, 1999:373). Şiddet eylemlerini gerçekleştiren bireylerin, şiddet davranışı sergilemeyen bireylere oranla daha çok aile içi şiddete uğrayan aile ortamlarında büyüdükleri söylenebilir (Tezcan, 2009).

Öğrencilerin aile yaşantılarının sorunlu olması da yine şiddet konusunda önem arz etmektedir. Ailede çatışma, çocuk üzerinde olumsuz etki yapar. Aile iklimi ile öğrenci davranışı arasında ilişki bulunmuştur. Ailelerince az desteklenip çok kontrol edilen çocuklar, aşırı hareketli davranabilmekte, insan ilişkilerinde daha az düşünceli, daha çok düşmanca davranmakta; görev uyumlu olmadıklarından, başarıları düşük, kendileri içe dönük başkalarına bağımlı olabilmektedir (Margarit ve Almougy, 1992; Akt. Başar, 2003:17).

Diğer taraftan televizyondaki yayınlardan yetişkinlerin dahi belli bir oranda etkilendiği göz önüne alındığında, gördüğü olayları psikolojik ve zihinsel açıdan bir yetişkin gibi değerlendiremeyen ve beyaz cam karşısında tamamen savunmasız olan çocuk ve gençlerin izledikleri sahnelerden etkilenmemeleri olası görünmemektedir (Avcı, 2010:126,127). Günümüzde çocuklara ait televizyon programları, özellikle çizgi filmler, diğer programlara göre 5 kat daha fazla şiddet içermektedir (Karatay ve Tokur Kesgin, 2006:134; Akt. Dönmez, 2010). Bu nedenle, ailelerin çocuklarıyla

ilgilenmeleri, bilinçlendirilmeleri ve şiddet içeren tv filmleri için veli toplantılarında veya okul çapında konu ile ilgili uzmanlarca (çocuk gelişimi ve eğitimi, psikolog ve sosyologlar tarafından) konferanslar, seminerler verilmelidir.

Yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde sırasıyla; (1) *Kontrolsüz internet kullanımı* ($\bar{X} =4,25$; Pek çok), (2) *Şiddet içeren tv filmleri* ($\bar{X} =4,18$; Çok), (3) *Ailelerin ilgisizliği* ($\bar{X} =4,08$; Çok) 'dır. Yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin ölçek bazında en düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; (1) *Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması* ($\bar{X} =2,22$; Az), (2) *Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi* ($\bar{X} =2,37$; Az), (3) *Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması* ($\bar{X} =2,38$; Az) 'dır.

Görüldüğü gibi yönetici görüşlerine göre şiddetin kaynağına ilişkin en yüksek ortalamaya sahip *kontROLSÜZ internet kullanımı*, *şiddet içeren tv filmleri* ve öğretmenlerin de ileri sürdüğü gibi, *ailelerin ilgisizliği* gelmektedir. “Gelişen dünyada İnternet’in temel ortaya çıkış amacı, iletişimi artırmak ve bilgi paylaşımını kolaylaştırarak, araştırmacıların bilgiye erişim olanaklarını arttırmaktır” (Şahin, 2007; Bektaş ve Şahin 2007). Ancak İnternet’in öngörülenden çok daha hızlı ve kontrolsüz yaygınlaşması birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bazı bireyler internet ortamında geçirdiği zamanı kontrol edebiliyorken, bazı bireyler bu konudaki kontrolü sağlayamamakta, aşırı internet kullanımından dolayı aile, iş/okul ve sosyal yaşamlarında sorunlarla karşılaşabilmektedirler (Davis 2001; Young 1996; Young ve Rodgers 1998; Akt. Sırakaya, Seferoğlu. 2013).

Günümüzde toplum üzerinde çeşitli olumsuzluklara yol açan bir unsur haline gelen medya, özellikle çocukların gelişimleri üzerinde etkili olmaktadır. Çocukların sosyo-psikolojik ve zihinsel açıdan yetişkinlerden daha zayıf olmaları, yaşadıkları ya da gördükleri şeyleri yetişkinler gibi sorgulayamamalarına, şahit oldukları görüntülerin ya da bilgilerin etkisinde daha kolay kalmalarına ve bunları çevrelerine yansıtmalarına yol açmaktadır (Avcı, 2010:126,127).

Öğretmen ve yöneticilerin şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri arasında “*öğrenciden kaynaklı nedenler*”, “*aileden kaynaklı nedenler*”, “*okulun fiziki yapısı ve yönetimden kaynaklı nedenler*” ve “*okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler*” alt boyutlarında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Öğretmenler, *öğrenciden kaynaklı nedenler*, *aileden kaynaklı nedenler*, *okulun fiziki yapısı ve yönetim kaynaklı nedenler*, *eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler*, *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamaması kaynaklı nedenler* boyutundaki görüşlerinin ortalama puanları, yöneticilerin ortalama puanlarından daha yüksek oldukları tespit edilmiştir (Tablo 9). Bu da öğrencilerle sınıf ortamında yüz yüze gelen öğretmenlerin yöneticilerden bu boyutlar konusunda daha hassas olduklarını göstermektedir.

Öğrenim durumu değişkenine göre araştırmaya katılan öğretmenlerin şiddetin kaynağı ile ilgili; *öğrenciden*, *öğretmenden*, *aileden*, *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden*, *eğitim sisteminin genel sorunlarından*, *teknolojiden* ve *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı nedenler* boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Yani, öğrenim durumu değişkenine göre tüm öğretmenler bu boyutların tümünde birbirine yakın bir görüşe sahiptirler.

Cinsiyet değişkenine göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin şiddetin kaynağı ile ilgili; *öğrenciden*, *aileden* ve *teknolojiden kaynaklı* nedenler boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu üç boyutun hepsinde de bayan öğretmen görüşlerinin ortalaması erkek öğretmen görüşlerinin ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu da bayan öğretmenlerin bu konularda erkek öğretmenlere göre daha hassas bir yapıya sahip olduklarından kaynaklanmış olabilir.

Ancak, *öğretmenden*, *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden*, *eğitim sisteminin genel sorunlarından* ve *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı nedenler* boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Yani öğretmenler bu konuda benzer bir görüşe sahiptirler.

Medeni durum değişkenine göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin şiddetin kaynağı ile ilgili; yalnızca *teknolojiden kaynaklı nedenler* boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Evli öğretmen görüşlerinin ortalaması erkek öğretmen görüşlerinin ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, diğer boyutlara ilişkin görüşleri arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır. Yani, öğretmenler *öğrenciden, öğretmenden, aileden, okulun fiziki yapısı ve yönetiminden, eğitim sisteminin genel sorunlarından ve okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı* nedenler konusunda birbirine yakın bir görüşe sahiptirler.

Mesleki kıdeme göre araştırmaya katılan öğretmenlerin, şiddetin kaynağı ile ilgili *okulun fiziki yapısı ve yönetiminden kaynaklı nedenler* ile *okulun ve toplumun öğrenci beklentilerini karşılayamamasından kaynaklı nedenler* boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ancak, diğer boyutlara ilişkin görüşleri arasında ise anlamlı bir fark saptanmıştır. “*Öğrenciden kaynaklı nedenler*” boyutunda 1-5 yıl ile 11 yıl ve üzeri öğretmen görüşleri arasında, “*öğretmenden kaynaklı nedenler*” boyutunda 1-5 yıl ile 11 yıl ve üzeri öğretmen görüşleri arasında, “*aileden kaynaklı nedenler*” boyutunda 1-5 yıl ile 11 yıl ve üzeri öğretmenlerin görüşleri arasında, “*eğitim sisteminin genel sorunları kaynaklı nedenler*” boyutunda 1-5 yıl ile 6-10 yıl öğretmen görüşleri arasında ve “*teknolojik kaynaklı nedenler*” boyutunda 1-5 yıl ile 6-10 yıl öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır.

Görüldüğü gibi, görüşleri arasında anlamlı fark bulunan katılımcılar genellikle 1-5 yıl hizmeti olanlar ile diğer gruplar arasındadır. Bu da kıdemi az olan öğretmenlerin öğrenci davranışlarını şiddet açısından değerlendirirken diğer kıdemli öğretmenlere göre daha hassas olduklarını göstermektedir.

5.2 Öneriler

5.2.1 Araştırma Sonuçlarına İlişkin Öneriler

1. Ailelerin çocuklarıyla ilgilenmeleri, bilinçlendirilmeleri ve şiddet içeren tv filmleri konusunda aydınlatılmaları için onlara veli toplantılarında veya okul çapında konu ile ilgili uzmanlarca (çocuk gelişimi ve eğitimi, psikolog ve sosyologlar tarafından) konferanslar, seminerler verilmelidir.

2. Öğrencilerin şiddet eğilimlerini azaltmak için onların girdikleri internet siteleri, bilgisayar oyunları, TV ve sinemada izledikleri filimler kontrol edilmeli şiddet içerikli olanlara izin verilmemelidir.

5.2.2 Gelecek Araştırmalara Dair Öneriler

1. Bu araştırma ortaokullarda yapılmıştır. Benzer araştırmalar ilkökul ve liselerde de yapılabilir.

2. Kamu ve özel okullarda şiddetin nedenleri karşılaştırmalı olarak araştırılabilir.

3. Benzer araştırmalar yükseköğretim kurumlarında da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altekin, S. (2013). *Şiddet Nedir?* (<http://www.dokudanismanlik.com/makaleler-siddet-nedir.php>) [(Erişim Tarihi: 08.02.2015)]).
- Apaydın, H. (2001). Aile içi iletişimin çocuğun dinsel gelişimine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.*(12-13), 319-337.
(<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/omuifd/article/view/5000073525/5000067784>)
[(Erişim Tarihi: 03.06.2015)]).
- Avcı, A. (2010). *Eğitimde Şiddet Olgusu Lise Öğrencilerinde Şiddet, Saldırganlık ve Ahlaki Tutum İlişkisi Küçük Çekmece İlçesi Örneği* (Doktora Tezi).
(<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>). Tez No: 273537. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, M. (2010). Çocuk suçluluğunda medyanın rolü. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi.* 12 (1), 126-127.
(<http://www.arastirmax.com/system/files/dergiler/5671/makaleler/12/1/arastirmax-cocuk-suclulugunda-medyanin-rolu.pdf>). [(Erişim Tarihi: 13.06.2015)]).
- Başar, H. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bektaş, E. ve Şahin, A. E. (2007). İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin soru-yanıt tekniğini kullanım davranışlarının analizi. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 28, 19-29.
- Cüceloğlu, D. (1999). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çınar, İ. (2007). Okullarda şiddet: dağın iki yamacını da görebilmek. Solak, A. (Ed.) *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Ankara: Hegem Yayınları.
- Çınkır, Ş., Karaman-Kepenekçi, Y. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi.* Bahar, 243,244.
- Debarbieux, E. (2009). *Okulda Şiddet* (Çev: İsmail Yerguz), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dönmez, A. (2010). *İlköğretim Okul Yöneticilerinin Şiddet Olgusuna Yönelik Görüşleri ve Şiddetle Baş Etme Yöntemleri* (Yüksek Lisans Tezi)

- (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>). Tez No: 261984 Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Dündar, C. (1996). Televizyon ve şiddet *Cogito*. Sayı:6-7, Kış-Bahar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Erten, Y. ve Ardalı, C. (1996). Saldırganlık şiddet ve terörün psikososyal yapıları *Cogito*. Sayı:6-7, Kış-Bahar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fromm, E. (1994). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*.(Çev: Yuranur Salman ve Nalan İçten), İstanbul: Payel Yayınları.
- Gemici, İ. (2008). *İlköğretim Kurumlarında Görülen Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi) (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>). Tez No: 220332 Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gözütok, F. D. (2008). *Eğitim ve şiddet*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Haskan Avcı, Ö., Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 29 (1), 157-168*.
- İçli, T. (2007). Okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu. Solak, A. (Ed.) *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Ankara: Hegem Yayınları.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, R. (2006). Okullarda şiddetin önlenmesi ve azaltılması. Gelbal, S. (Ed.). *Okullarda Şiddetin Önlenmesi, Mevcut Uygulamalar ve Sonuçları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- (http://portal.ted.org.tr/genel/yayinlar/Okullarda_Siddet.pdf [(Erişim Tarihi: 19.11.2015)]).
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 30 (1), 47-70*
- Koç, B. (2011). *Okullarda Şiddet*. İstanbul: e Yazı Yayınları.
- Öğülmüş, S. (t.y.). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler *Eğitime Bakış. Eğitim Bir-Sen Yayınları*.
- (http://www.egitimsen.org.tr/ekler/723c462bbaeab93cf08af6b53a8a225_ek.pdf [(Erişim Tarihi: 06.04.2015)]).

- Özpolat, V., Bayındır, N. (2007). Vaka sorgulama tekniği ile okulda fiziksel ceza ve çocuk saldırganlığı. Solak, A. (Ed.) *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Ankara: Hegem Yayınları.
- Özyılmaz, Ö. (2013). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları*. Ankara : Apegem Akademi.
- Parladır, S. (2009) *Okullarda Şiddetin Kaynaklarına İlişkin Öğretmen, Yönetici ve Öğrenci Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Tez No: 250540 Akdeniz Üniversitesi, Antalya. (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/250540>)
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2 (2). 531-562.
- Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2013). Öğretmen adaylarının problemleri internet kullanımlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [H. U. Journal of Education]* 28 (1), 356-368.
- Şahin, A. E. (2007). İlköğretim bölümü mezunlarının başarılarının mezun oldukları lise türlerine göre karşılaştırılması. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 29, 113-128.
- TBMM Araştırma Komisyonu (2007). *Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi İle Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan (10/337,343,356,357) Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyon Raporu*.
- Terzi, Ş. (2007) 'Okullarda yaşanan şiddeti önleyici bir yaklaşım: kendini toplama gücü', *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (12), 73-82 (http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293f63369dc32358ee2b2e/aile_ve_toplum_12_aile_ve_toplum_12.pdf) [(Erişim Tarihi: 06.04.2015)].
- Tezcan, M. (1996). Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul. *Şiddet, Cogito, Sayı: 6-7, Kış-Bahar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tezcan, M. (2009). Eğitimde şiddet olgusunun sosyolojik kaynakları. 6. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*. Ekim 2009, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

http://www.sosyolojidernegi.org.tr/kutuphane/icerik/tezcan_mahmut.pdf

[(Erişim Tarihi: 13.06.2015)]

Tutar, H. (2004). *İş Yerinde Psikolojik Şiddet*. Ankara: Platin Yayınları.

Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir Şiddet tipolojisi *Cogito*. Sayı: 6-7, *Kış-Bahar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

- 1. Adı Soyadı:** Bayram EKİNCİ
- 2. Doğum Tarihi:** 04/06/1980
- 3. Öğrenim Durumu:** Yüksek Lisans

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Sınıf Öğretmenliği	Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2002
Y. Lisans	Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	Zirve Üniversitesi	2015

EKLER

EK-1; Ölçme Aracı

EK-2: Araştırma İzni

EK 1: Ölçme Aracı**YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE ORTAOKULLARDA ŞİDDETİN
KAYNAĞI
(A YÖNETİCİ ANKETİ)**

Sayın Okul Yöneticisi,

Bu araştırmanın amacı, “*Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre ortaokullarda şiddetin kaynağı*”nı saptamaktır. Araştırma sonuçları araştırmacı tarafından bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunabilmeniz için soruların tümünü içtenlikle ve samimi olarak cevaplandırmanız beklenmektedir.

Araştırmada aşağıda şiddetin kaynağını belirlemeye yönelik anket sorularına yer verilmiştir. *Size en uygun gelen her soru için uygun yere “X” işareti koyunuz.* Ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur. İlgilerinizden dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Bayram EKİNCİ
Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-1 (DEVAM)**YÖNTİCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE ŞİDDETİN KAYNAĞI**

Açıklama: Bu ölçekte ortaokullarda ‘Şiddetin kaynağına ilişkin maddeler yer almaktadır. Lütfen size en uygun olan seçeneğe “X” işareti koyarak işaretleyiniz. Aşağıdaki hususlar okulunuzda şiddetin oluşmasında ne derece etkili olmaktadır?		Şiddetin Derecesi				
		(5) Pek çok	(4) Çok	(3) Orta	(2) Az	(1) Hiç
1	Öğrencilerin aile içinde şiddet görmesi					
2	Öğrencinin aile yaşantısının sorunlu olması					
3	Ailelerin ilgisizliği					
4	Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçsizliği					
5	Anne baba ayrılığı					
6	Öğretmenlerin kendi sorunlarını okula yansıtması					
7	Öğretmenlerin öğrencilere karşı sabırsız davranması					
8	Öğretmenlerin öğrencilere yeterince sevgi göstermemesi					
9	Öğretmenlerin öğrencilere yeterince ilgi ve anlayış göstermemesi					
10	Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi					
11	Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması					
12	Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması					
13	Öğretmenlerin ergenlerle iletişim kurmakta zorlanması					
14	Öğrencilerin geleceğe ilişkin kaygı ve ümitsizliği					
15	Öğrenciler arasında şakanın dozunun kaçması					
16	Öğrenci grupları arası anlaşmazlıklar					
17	Öğrencilerin yaşın özelliği olarak kendini ispatlama ihtiyacı					
18	Öğrenciler arası kıskançlık					
19	Öğrencilerdeki sınav kaygısı					
20	Öğrencilerin yeteneklerine uygun Aktivitelere katılamaması					
21	Öğrencinin psikolojik sorunları					
22	Öğrencinin kötü arkadaş çevresi					
23	Öğrencinin davranış ve kişilik bozukluğu					

24	Öğrencilerin kız ya da erkek arkadaşı paylaşamaması						
25	Şiddetin sorunların çözüm yolu olarak tercih edilmesi						
26	Toplumdaki kültürel yozlaşma						
27	Toplumdaki ekonomik sorunlar						
28	Okul çevresinin kontrolsüz olması						
29	Okuldaki bölümlerin dağınık ve kontrolsüz olması						
30	Okul-aile(veli)işbirliğinin yetersizliği						
31	Okulda nöbet görevlerinin yetersizliği						
32	Okulun çevre duvarı ve giriş-çıkışların emniyetsiz olması						
33	Çevredeki başıboş kişilerin okula karışması						
34	Yetersiz ve düzensiz okul bahçesi						
35	Okul yönetiminin yeterince disiplini sağlayamaması						
36	Okul ortamının sıkıcı olması						
37	Okulda rehberlik faaliyetlerinin yeterince yapılamaması						
38	Okulda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yetersiz oluşu						
39	Aşırı ders yükü						
40	Rahatlatıcı derslerin (resim, müzik, beden eğitimi)yetersizliği						
41	Ders programı içeriğinin öğrenciye uygun olmaması						
42	Şiddet içerikli bilgisayar ve video oyunları						
43	Şiddet içeren TV filmleri						
44	Kontrolsüz internet kullanımı						

**ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ORTAOKULLARDA ŞİDDETİN
KAYNAĞI
(B ÖĞRETMEN ANKETİ)**

Sayın Meslektaşım,

Bu araştırmanın amacı, “*Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre ortaokullarda şiddetin kaynağı*”nı saptamaktır. Araştırma sonuçları, araştırmacı tarafından bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunabilmeniz için soruların tümünü içtenlikle ve samimi olarak cevaplandırmanız beklenmektedir.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. **I. Bölüm** kişisel bilgilere ilişkin sorular yer almaktadır. **II. Bölümde** ise şiddetin kaynağını belirlemeye yönelik anket sorularına yer verilmiştir. *Size en uygun gelen her soru için uygun yere “X” işaretini koyunuz. Ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur.* İlgilerinizden dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Bayram EKİNCİ

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

I. Öğrenim Durumunuz: 1 ( ) Ön Lisans 2 ( ) Lisans 3 ( ) Tezli Yüksek Lisans

4 ( ) Tezsiz Yüksek lisans 5 ( ) Diğer (Lütfen yazınız.....)

II. Cinsiyetiniz: 1 ( ) Kadın 2 ( ) Erkek

III. Medeni Durumunuz: 1 ( ) Evli 2 ( ) Bekar

IV. Kıdeminiz: 1 ( ) 1-5 yıl 2 ( ) 6-10 yıl 3 ( ) 11- 15 yıl 4 ( ) 16 yıl ve

üzeri

II. BÖLÜM

ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ŞİDDETİN KAYNAĞI

Açıklama: Bu ölçekte ortaokullarda ‘Şiddetin kaynağına ilişkin maddeler yer almaktadır. Lütfen size en uygun olan seçeneğe “X” işareti koyarak işaretleyiniz. Aşağıdaki hususlar okulunuzda şiddetin oluşmasında ne derece etkili olmaktadır?		Şiddetin Derecesi				
		(5) Pek çok	(4) Çok	(3) Orta	(2) Az	(1) Hiç
1	Öğrencilerin aile içinde şiddet görmesi					
2	Öğrencinin aile yaşantısının sorunlu olması					
3	Ailelerin ilgisizliği					
4	Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçsizliği					
5	Anne baba ayrılığı					
6	Öğretmenlerin kendi sorunlarını okula yansıtması					
7	Öğretmenlerin öğrencilere karşı sabırsız davranması					
8	Öğretmenlerin öğrencilere yeterince sevgi göstermemesi					
9	Öğretmenlerin öğrencilere yeterince ilgi ve anlayış göstermemesi					
10	Öğretmenlerin dersi sıkıcı işlemesi					
11	Öğretmenlerin aşırı disiplinli olması					
12	Öğretmenlerin mesleki açıdan yetersiz olması					
13	Öğretmenlerin ergenlerle iletişim kurmakta zorlanması					
14	Öğrencilerin geleceğe ilişkin kaygı ve ümitsizliği					
15	Öğrenciler arasında şakanın dozunun kaçması					
16	Öğrenci grupları arası anlaşmazlıklar					
17	Öğrencilerin yaşın özelliği olarak kendini ispatlama ihtiyacı					
18	Öğrenciler arası kıskançlık					
19	Öğrencilerdeki sınav kaygısı					
20	Öğrencilerin yeteneklerine uygun Aktivitelere katılamaması					
21	Öğrencinin psikolojik sorunları					
22	Öğrencinin kötü arkadaş çevresi					
23	Öğrencinin davranış ve kişilik bozukluğu					

24	Öğrencilerin kız ya da erkek arkadaşı paylaşamaması						
25	Şiddetin sorunların çözüm yolu olarak tercih edilmesi						
26	Toplumdaki kültürel yozlaşma						
27	Toplumdaki ekonomik sorunlar						
28	Okul çevresinin kontrolsüz olması						
29	Okuldaki bölümlerin dağınık ve kontrolsüz olması						
30	Okul-aile(veli)işbirliğinin yetersizliği						
31	Okulda nöbet görevlerinin yetersizliği						
32	Okulun çevre duvarı ve giriş-çıkışların emniyetsiz olması						
33	Çevredeki başıboş kişilerin okula karışması						
34	Yetersiz ve düzensiz okul bahçesi						
35	Okul yönetiminin yeterince disiplini sağlayamaması						
36	Okul ortamının sıkıcı olması						
37	Okulda rehberlik faaliyetlerinin yeterince yapılamaması						
38	Okulda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yetersiz oluşu						
39	Aşırı ders yükü						
40	Rahatlaticı derslerin(resim, müzik,beden eğitimi)yetersizliği						
41	Ders programı içeriğinin öğrenciye uygun olmaması						
42	Şiddet içerikli bilgisayar ve video oyunları						
43	Şiddet içeren TV filmleri						
44	Kontrolsüz internet kullanımı						

EK 2: Araştırma İzni

Sını

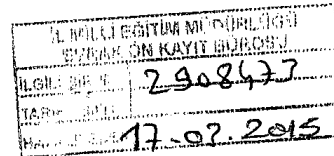
Sayı : 38196035 – 605.01/ 256
 Konu: Bayram Ekinci'nin araştırma izni

10/03/2015

T.C.
 BATMAN VALİLİĞİ
 (İl Millî Eğitim Müdürlüğüne)

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü 512514310 numaralı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Bayram Ekinci, Batman il merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlere “Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Ortaokullarda Şiddetin Kaynağı (Batman İl Örneği)” konulu bilimsel çalışmayı yapmak istemektedir. Öğrencimize ekte sunulan bilimsel çalışmayı yapabilmesi için gerekli iznin verilmesi hususunu tensiplerinize arz ederim.

Prof. Dr. Adnan KISA
 Rektör

Ek:

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 27/02/2015 tarih ve 91 sayılı yazısı ve ekleri.

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 41758622/480/3504055
Konu: Araştırma İzni

01/04/2015

MÜDÜRLÜK MAKAMINA
BATMAN

Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Bayram EKİNCİ'nin Tez Çalışması kapsamında il merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlere yönelik "**Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Ortaokullarda Şiddetin Kaynağı**" ile ilgili dilekçesi ve anket formu ekte sunulmuştur.

Söz konusu anket verilerinin, sadece bilimsel araştırma amaçları doğrultusunda kullanılması koşuluyla eğitim kurumlarımızda anket uygulanması birim komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet Naci ŞEMDİNOĞLU
Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
01/04/2015
Zübeyir YILMAZ
İl Millî Eğitim Müdürü V.